

Διεθνής χρηματοοικονομική κρίση: Επιπτώσεις στη ρουμανική οικονομία και προοπτικές

Γκίκας Χαρδούβελης*

Βουκουρέστι, 16 Φεβρουαρίου, 2009

**Συνέδριο Ελληνο-Ρουμανικού
Εμπορικού & Βιομηχανικού Επιμελητηρίου**

*** Οικονομικός Σύμβουλος, Eurobank EFG Group
Καθηγητής, Τμήμα Χρηματοοικονομικής & Τραπεζικής Διοικητικής,
Πανεπιστήμιο Πειραιώς**

Διεθνής χρηματοοικονομική κρίση: Επιπτώσεις στη ρουμανική οικονομία και προοπτικές

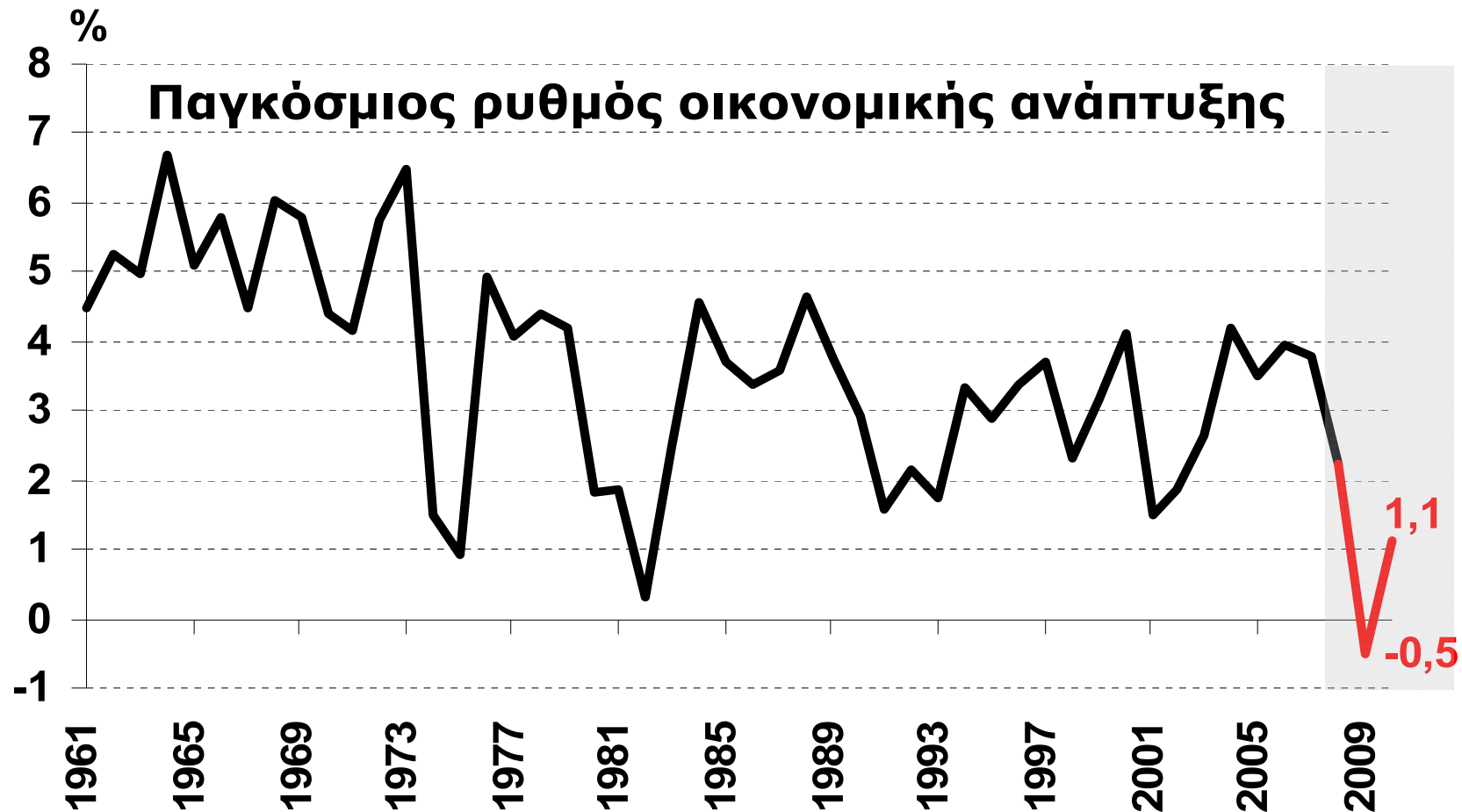
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- I. Η διεθνής χρηματοοικονομική κρίση**
- II. Η επιβράδυνση προ των πυλών στη Ρουμανία**
- III. Οι κίνδυνοι από τη διεθνή κρίση**
- IV. Νομισματική και δημοσιονομική πολιτική**
- V. Σύνοψη και συμπεράσματα**

I.

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Ι. Η παγκόσμια οικονομία αντιμέτωπη με τη χειρότερη ύφεση της μεταπολεμικής περιόδου

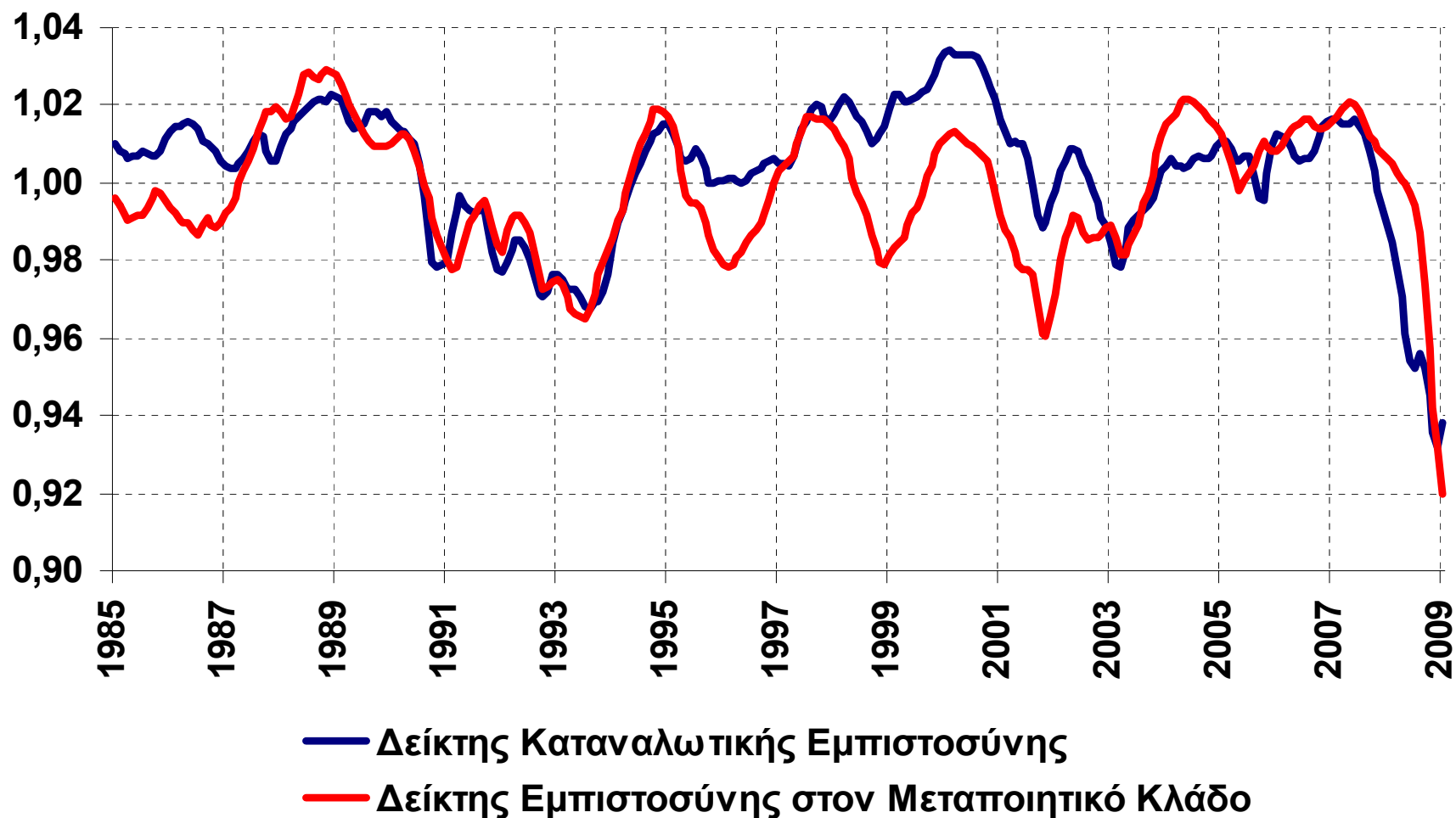

Πηγή: EFG Eurobank Research

✓ Αναμένεται σημαντική μείωση το 2009 και αναιμική ανάκαμψη το 2010

Ι. Οι δείκτες εμπιστοσύνης καταρρέουν

Δείκτες εμπιστοσύνης καταναλωτών και επιχειρήσεων για τις χώρες του ΟΟΣΑ

Πηγή: Ecowin, ΟΟΣΑ

I. Μειωμένη ανάπτυξη σε όλες τις χώρες

	2007	2008F	2009F
Ετήσιος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης (%)			
Παγκόσμιος ρυθμός	3,8	2,2	-0,5
ΗΠΑ	2,0	1,3	-2,0
Ευρωζώνη	2,6	0,7	-2,2
Ηνωμένο Βασίλειο	3,0	0,7	-2,5
Ελλάδα	4,0	2,9	0,5
Ιαπωνία	2,4	-0,3	-3,0
Κίνα	13,0	9,0	6,0
Ρωσία	8,1	6,2	-0,5
Ινδία	9,2	7,5	5,0
Βραζιλία	5,7	5,8	1,5

Η επιβράδυνση της παγκόσμιας ανάπτυξης επιταχύνεται με τη:

- ✓ Ραγδαία πτώση των εξαγωγών εξαιτίας της μείωσης της παγκόσμιας ζήτησης
- ✓ Μείωση των δανείων που χορηγούν οι τράπεζες
- ✓ Πτώση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων (μετοχές, ακίνητα, ...)

Πηγή: Eurobank EFG

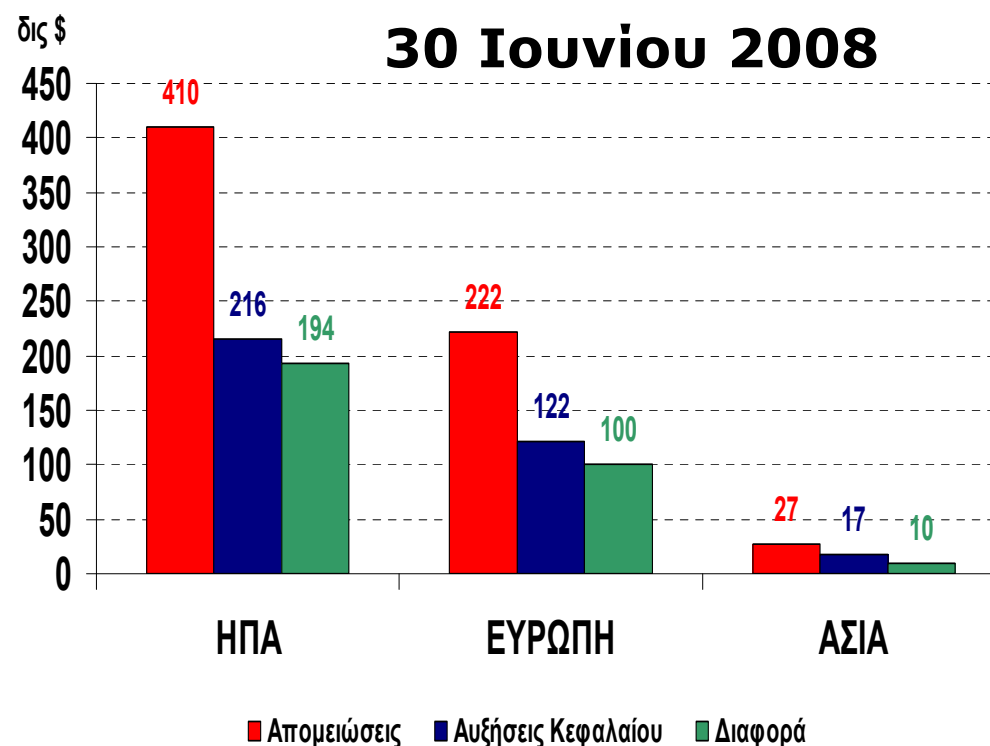
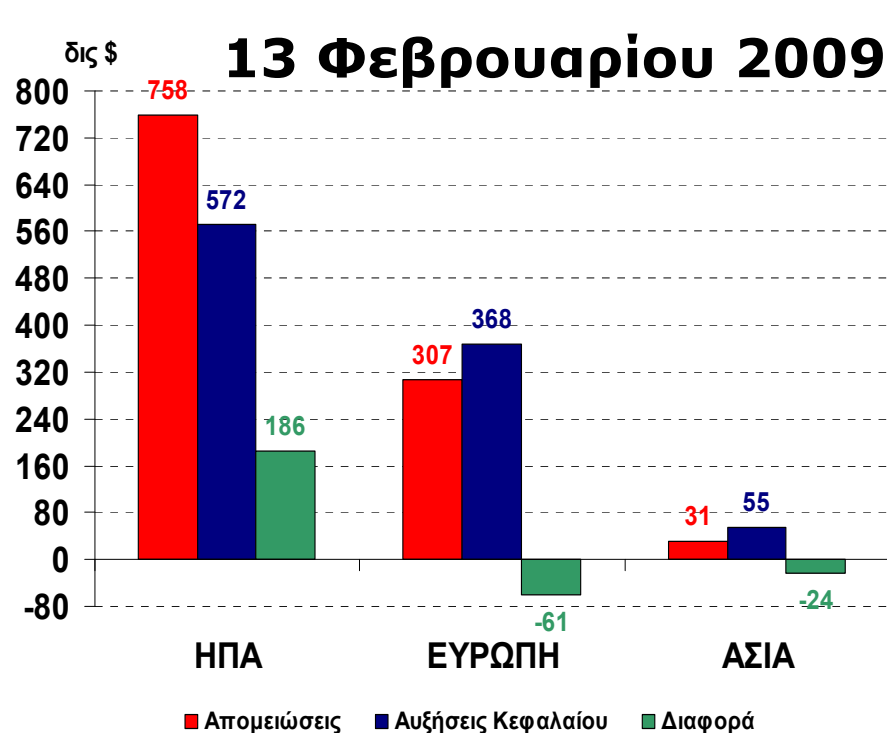
I. Φερεγγυότητα: Το κύριο πρόβλημα

- ✓ Το κενό μεταξύ απομειώσεων και κεφαλαιακών αυξήσεων έχει μειωθεί σημαντικά χάρη στην κρατική συμμετοχή.
- ✓ Το **ΔΝΤ** εκτιμά ότι το σύνολο των απομειώσεων για όλα τα ΧΙ θα φτάσει τα **\$2,2 τρισ.**

Χρηματοπιστωτικός τομέας*

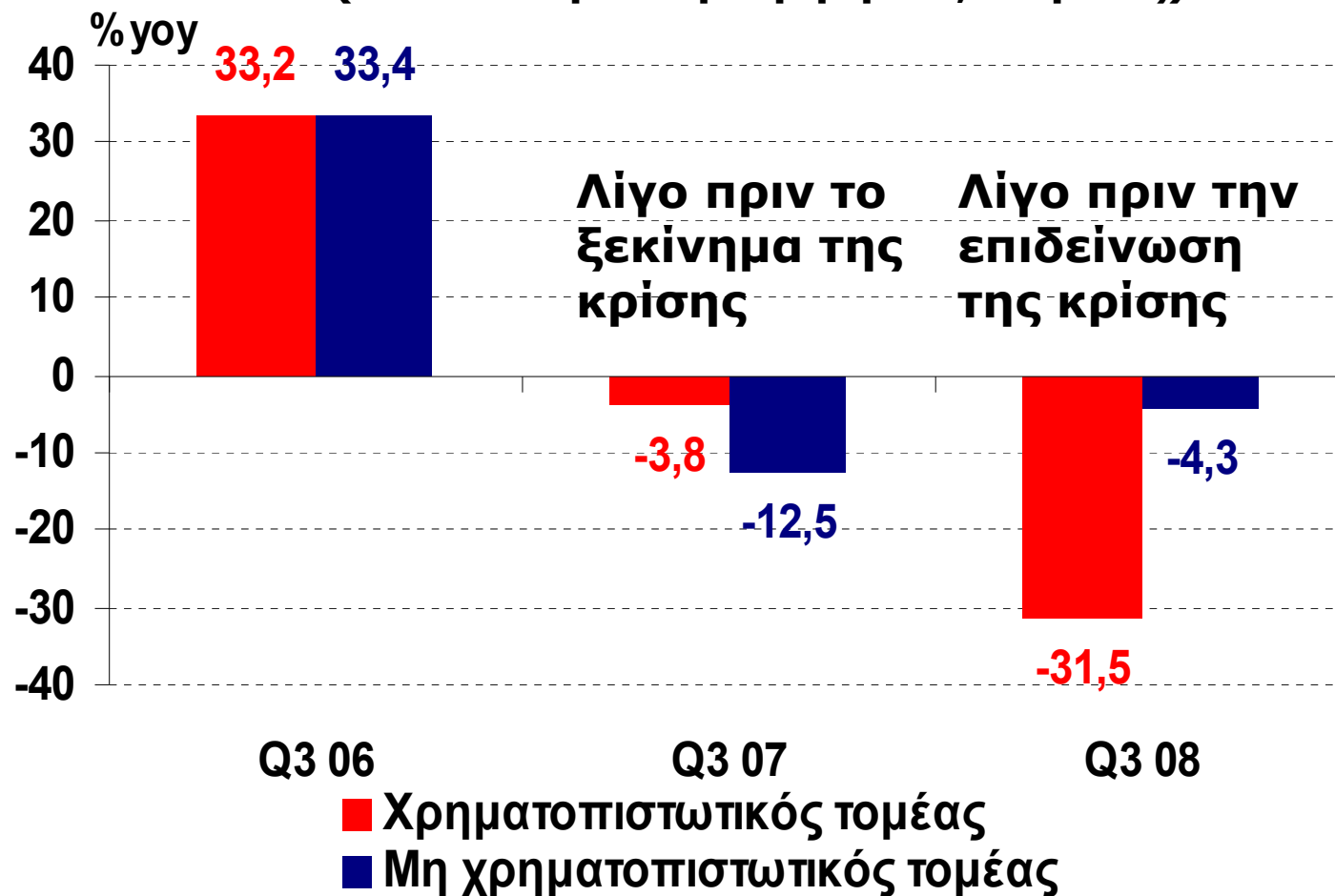
Συνολικές απομειώσεις: \$ 1.096,3
Συνολικές αυξήσεις: \$ 995,5
Συνολική διαφορά: \$ 100,8

Συνολικές απομειώσεις : \$ 658,5
Συνολικές αυξήσεις : \$ 355,3
Συνολική διαφορά : \$ 303,2

I. Μείωση κερδοφορίας επιχειρήσεων

ΗΠΑ: Εταιρικά Κέρδη (Αποτελέσματα γ' Τριμήνου, Ετησίως)

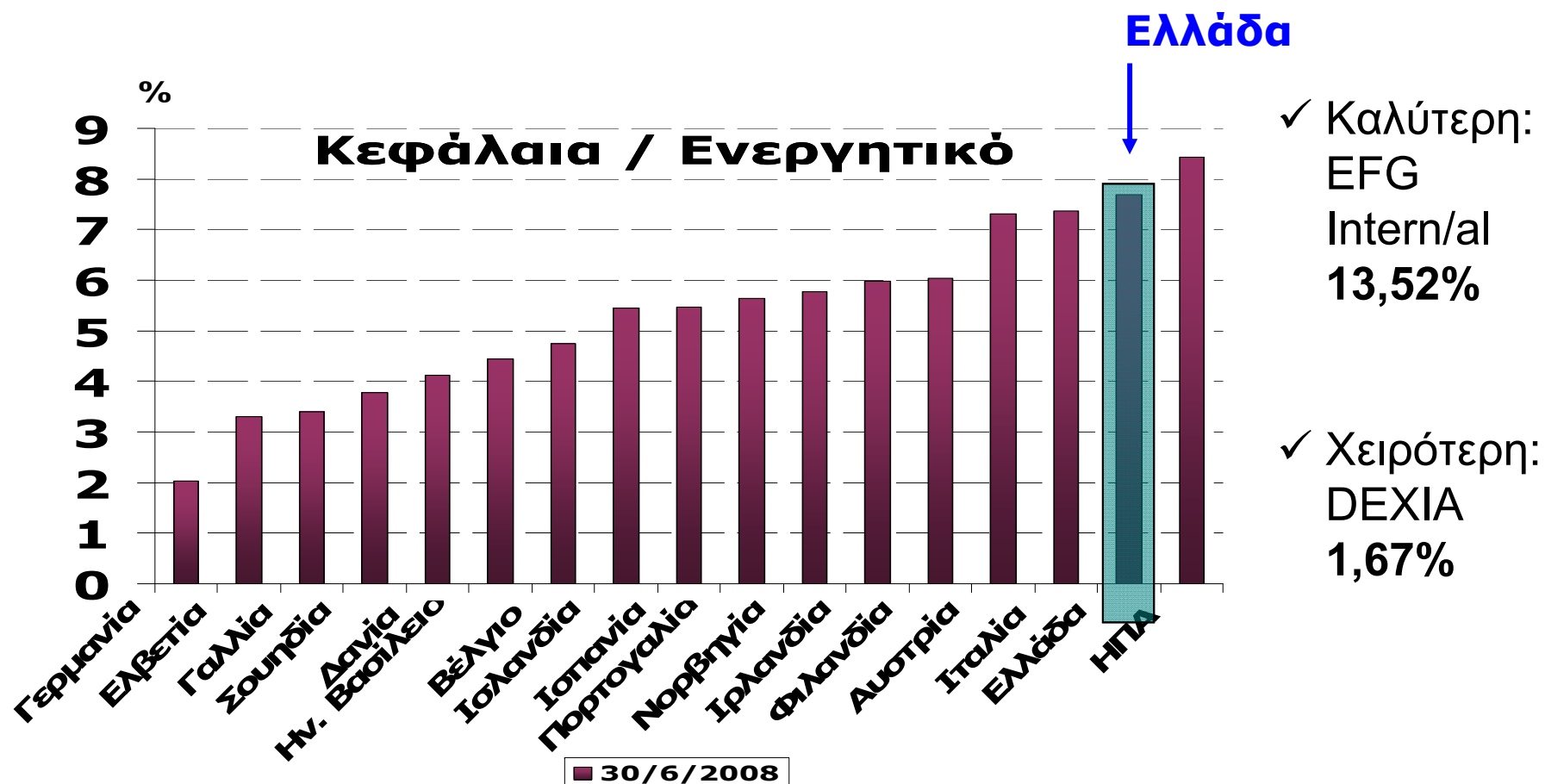

- ✓ Τώρα επηρεάζεται και η κερδοφορία
- ✓ Είναι αδύνατο πλέον να κρυφτούν οι ζημίες στο Ισολογισμό με λογιστικές μεθόδους, αφού η κρίση διαρκεί 19 μήνες

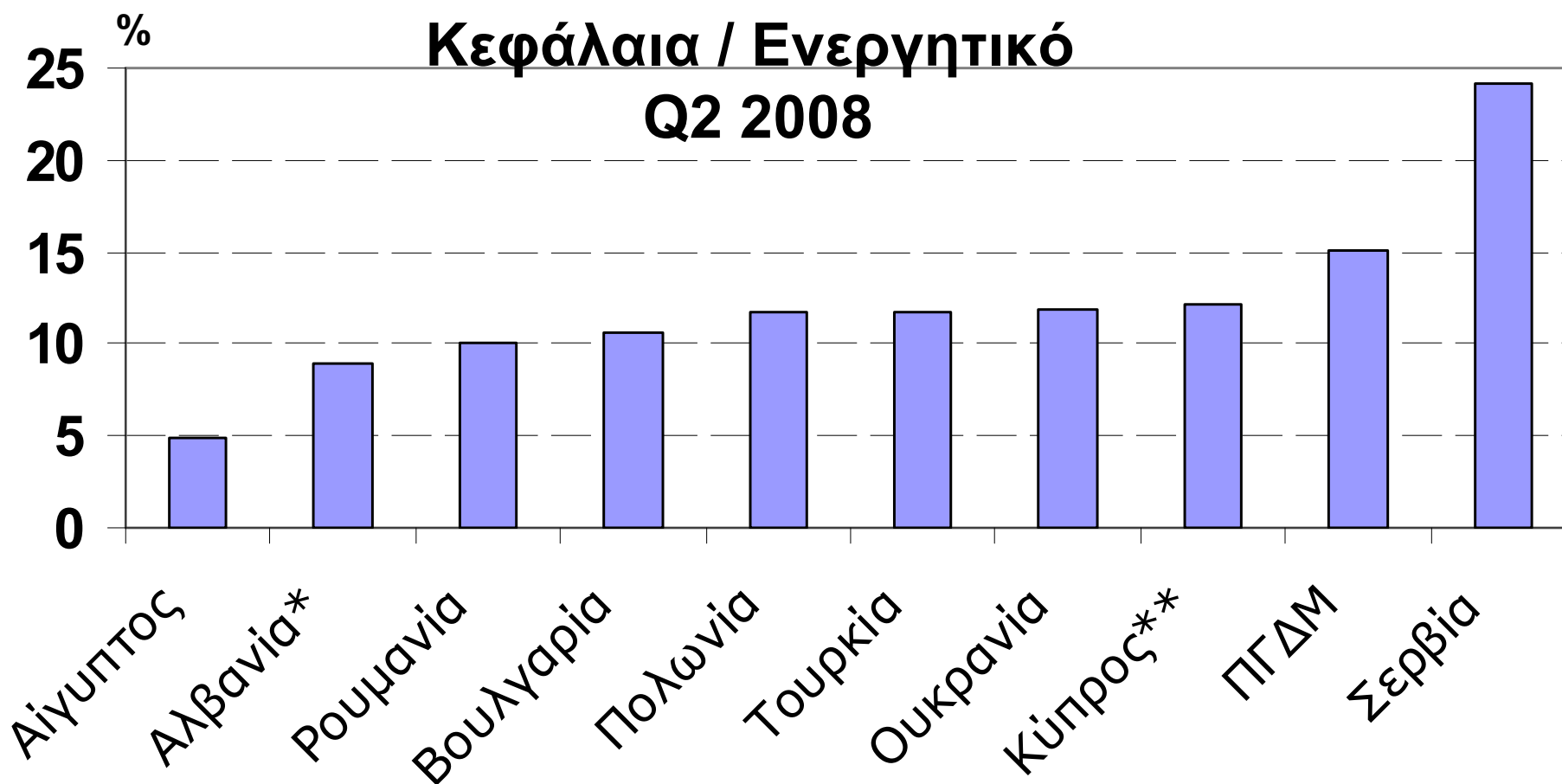
Πηγή: US Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis, National Economic Accounts

Ι. Ελλάδα: Ισχυρή κεφαλαιακή βάση στο τραπεζικό σύστημα

- ✓ Οι μεγάλες ελληνικές τράπεζες έχουν τον ισχυρότερο λόγο ιδίων κεφαλαίων προς ενεργητικό στην Ευρώπη

I. Οι τράπεζες στη Νέα Ευρώπη έχουν ισχυρότερη κεφαλαιακή βάση από τη Δυτική Ευρώπη

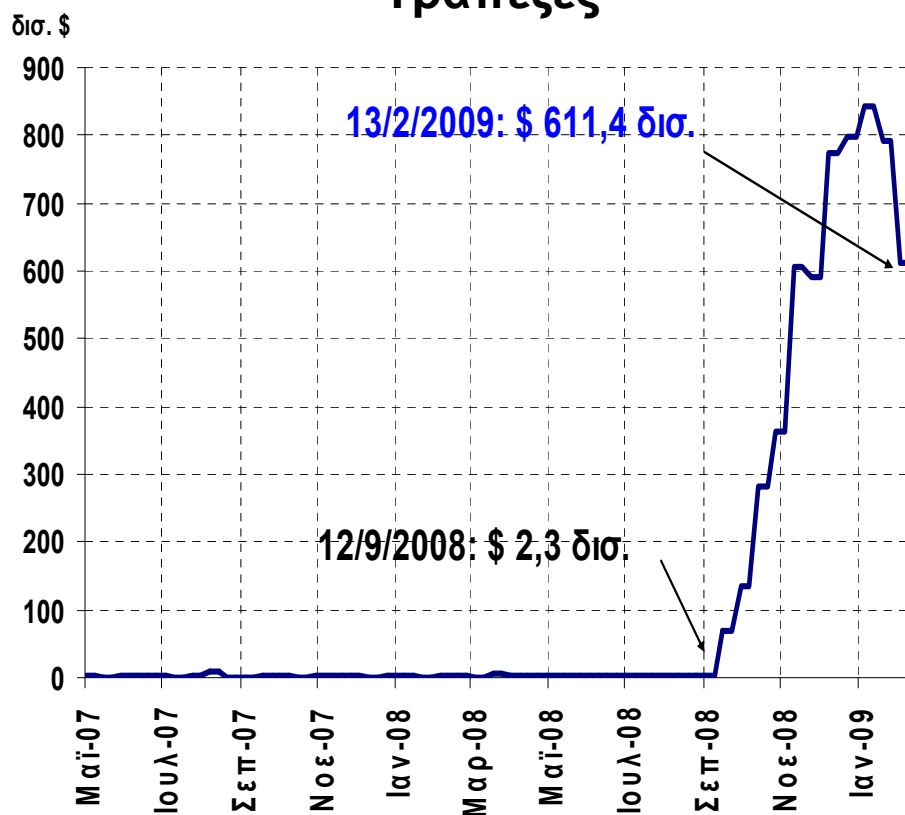
* Αλβανία, στοιχεία Δεκεμβρίου 2007

** Κύπρος, τα στοιχεία αναφέρονται στο κεφάλαιο Tier I

Ι. Έλλειψη Ρευστότητας

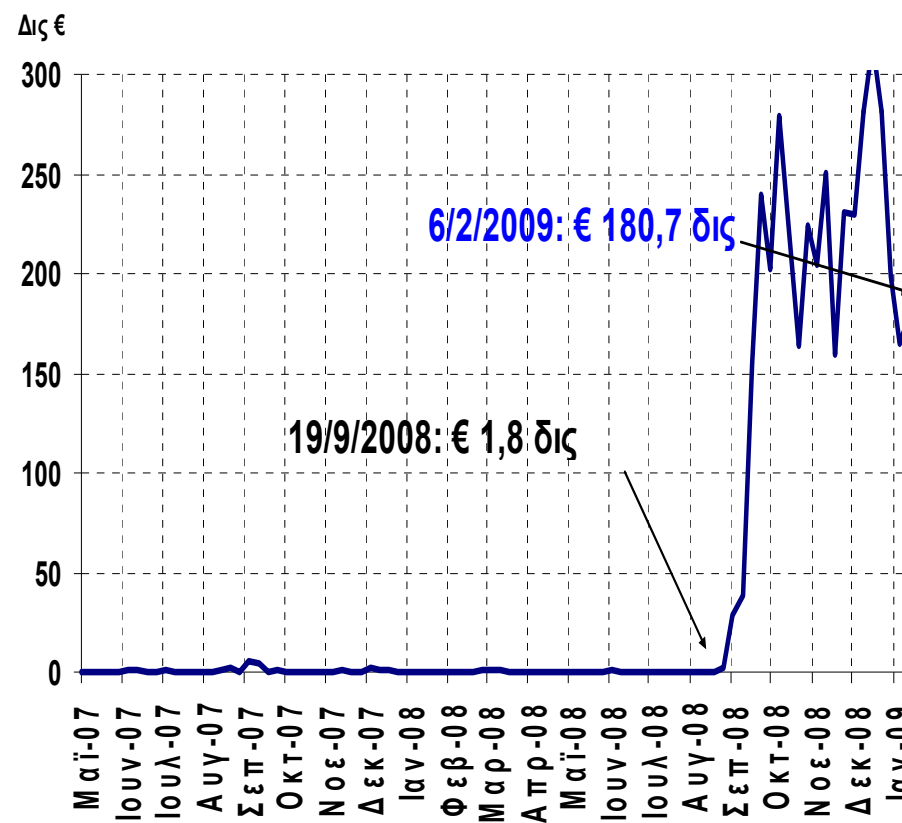
ΗΠΑ

Πλεονάζουσα Ρευστότητα στις Τράπεζες

ΕΥΡΩΖΩΝΗ

Καταθέσεις στην ΕΚΤ

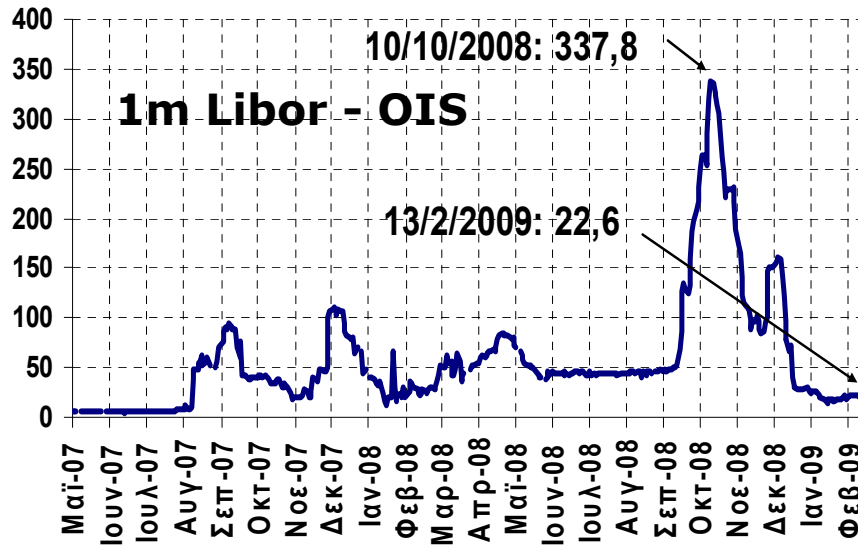
Πηγή: Federal Reserve, ECB

- Αμερικανικές & Ευρωπαϊκές τράπεζες διακρατούν μετρητά

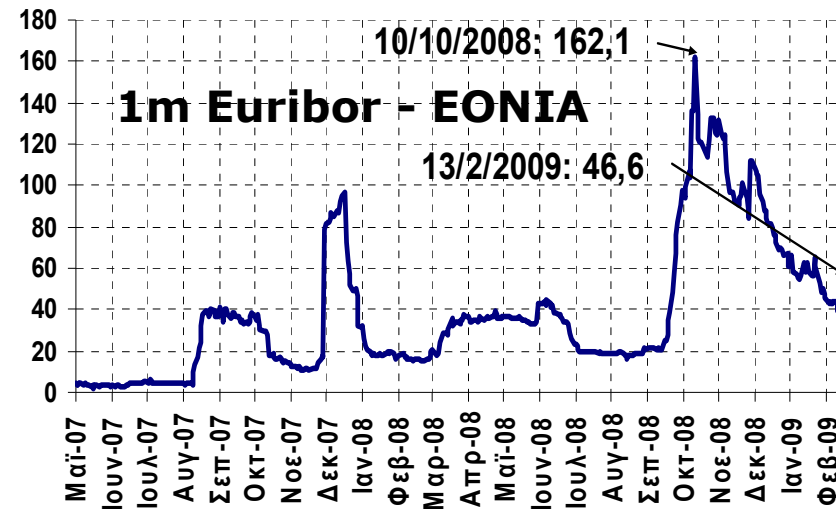
Ι. Έλλειψη Ρευστότητας

ΗΠΑ

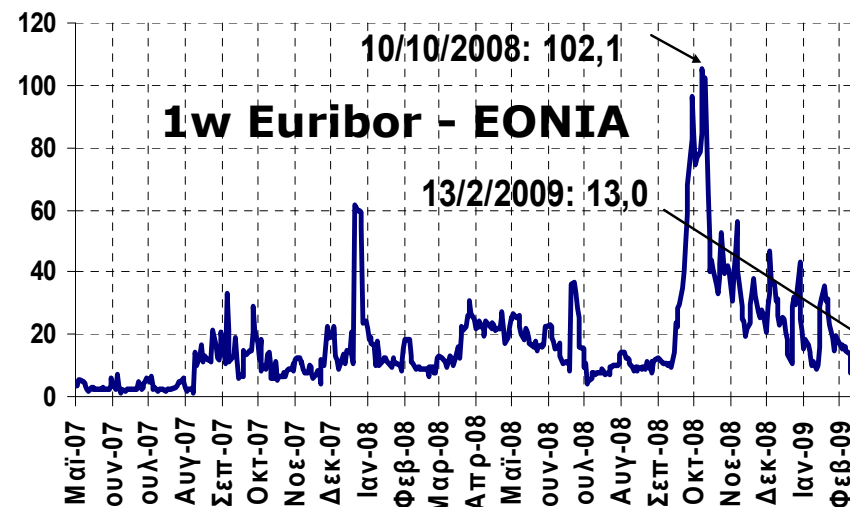
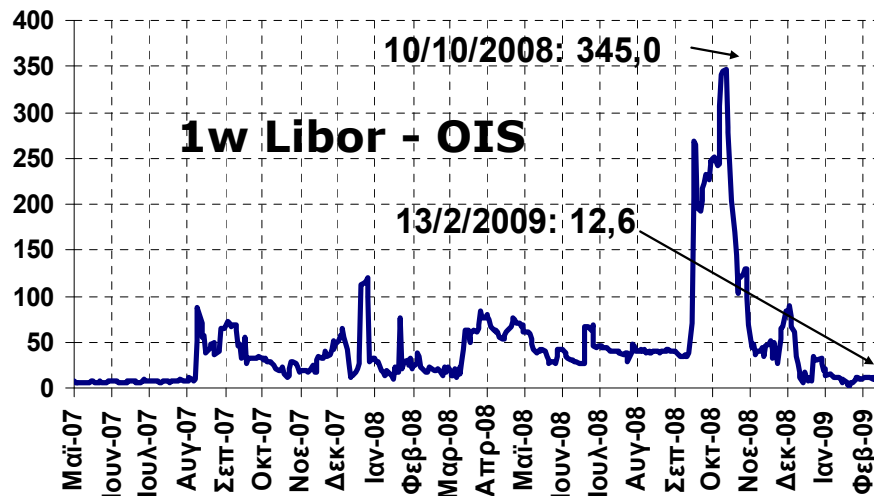
Περιθώριο ακάλυπτου-καλυμμένου δανεισμού 1-μηνός διατραπεζικά επιτόκια

Ευρωζώνη

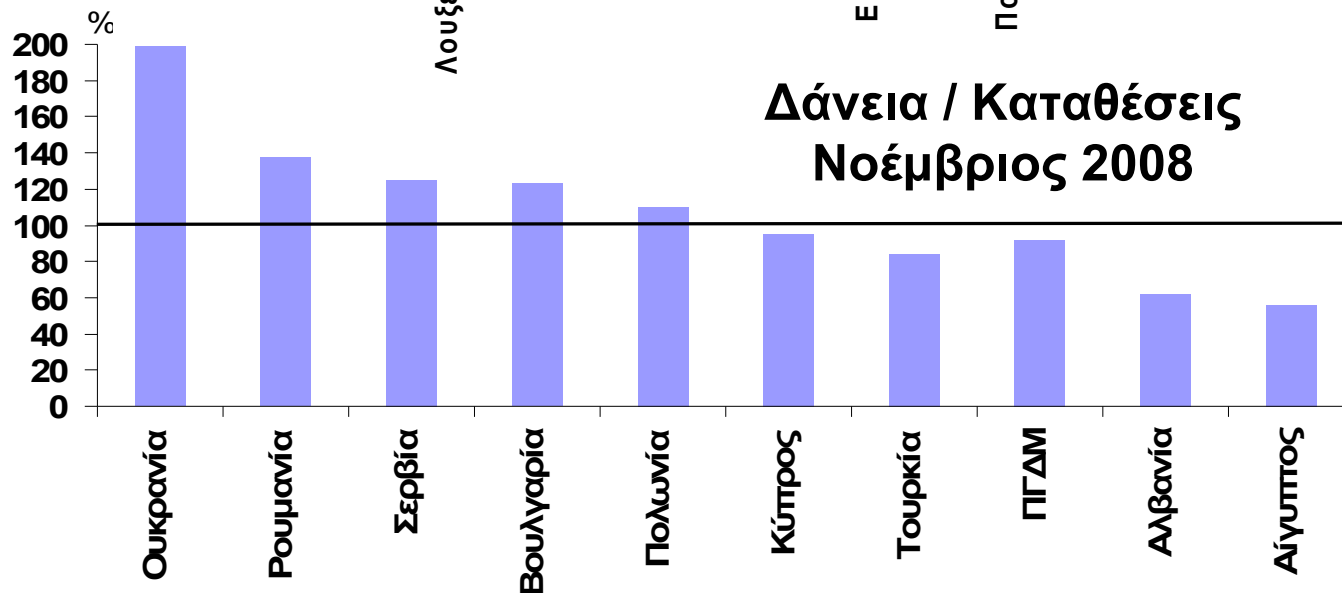
Περιθώριο ακάλυπτου-καλυμμένου δανεισμού 1-εβδομάδος διατραπεζικά επιτόκια

Ι. Ρευστότητα: άφθονη στην Ελλάδα, όχι όμως και στις χώρες της Νέας Ευρώπης

Πηγή: ΕΚΤ, Balance Sheet Items data

Πηγή: Κεντρικές Τράπεζες

I. Σχέδια διάσωσης τραπεζών

	Σχέδια Διάσωσης*	% 2009 ΑΕΠ
Ιταλία	€ 52 δις	3,2%
Βέλγιο	€ 19,6 δις	5,5%
Ελλάδα	€ 28 δις	10,8%
Νορβηγία	NOK 350 δις	13,5%
Πορτογαλία	€ 24 δις	13,9%
ΗΠΑ	\$ 2.600 δις	17,9%
Γαλλία	€ 360 δις	18,0%
Γερμανία	€ 500 δις	19,5%
Ισπανία	€ 250 δις	22,4%
Φιλανδία	€ 54 δις	27,3%
Ην. Βασίλειο	£ 500 δις	33,8%
Αυστρία	€ 100 δις	34,2%
Ολλανδία	€ 237 δις	39,1%
Σουηδία	SEK 1.565 δις	49,3%
Ιρλανδία	€ 410 δις	220,0%
Σύνολο ΕΕ-27	€ 2.737 δις	21,2%

Gikas A. Hardouvelis

ΗΠΑ

- ✓ Αρχικό σχέδιο διάσωσης “TARP” → \$700 δις, 5% του ΑΕΠ
- ✓ Νέο σχέδιο διάσωσης “Financial Stability Plan” → \$2 τρις, 14% του ΑΕΠ

Κρατικοποιήσεις	
Χώρα	Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα
Ιρλανδία	Anglo Irish Bank, Bank of Ireland, Allied Irish Bank
Ην. Βασίλειο	RBS, Bradford & Bingley, Northern Rock, Lloyds Banking Group
Γερμανία	Commerzbank
Ισλανδία	Landsbanki, Kaupthing Bank
ΗΠΑ	Fannie Mae, Freddie Mac, AIG

* Συμπεριλαμβάνουν αυξήσεις κεφαλαίου, αγορές στοιχείων του ενεργητικού και εγγυήσεις χρέους.

Ι. Δημοσιονομικά πακέτα

	Ποσό	% 2009 ΑΕΠ
ΗΠΑ 2008	\$ 168 δις	1,2%
2009-19	\$ 789 δις	5,5%
ΕΕ-27 2009-10	€ 200 δις	1,5%
Κίνα 2009-10	CHY 4 tr	15,0%

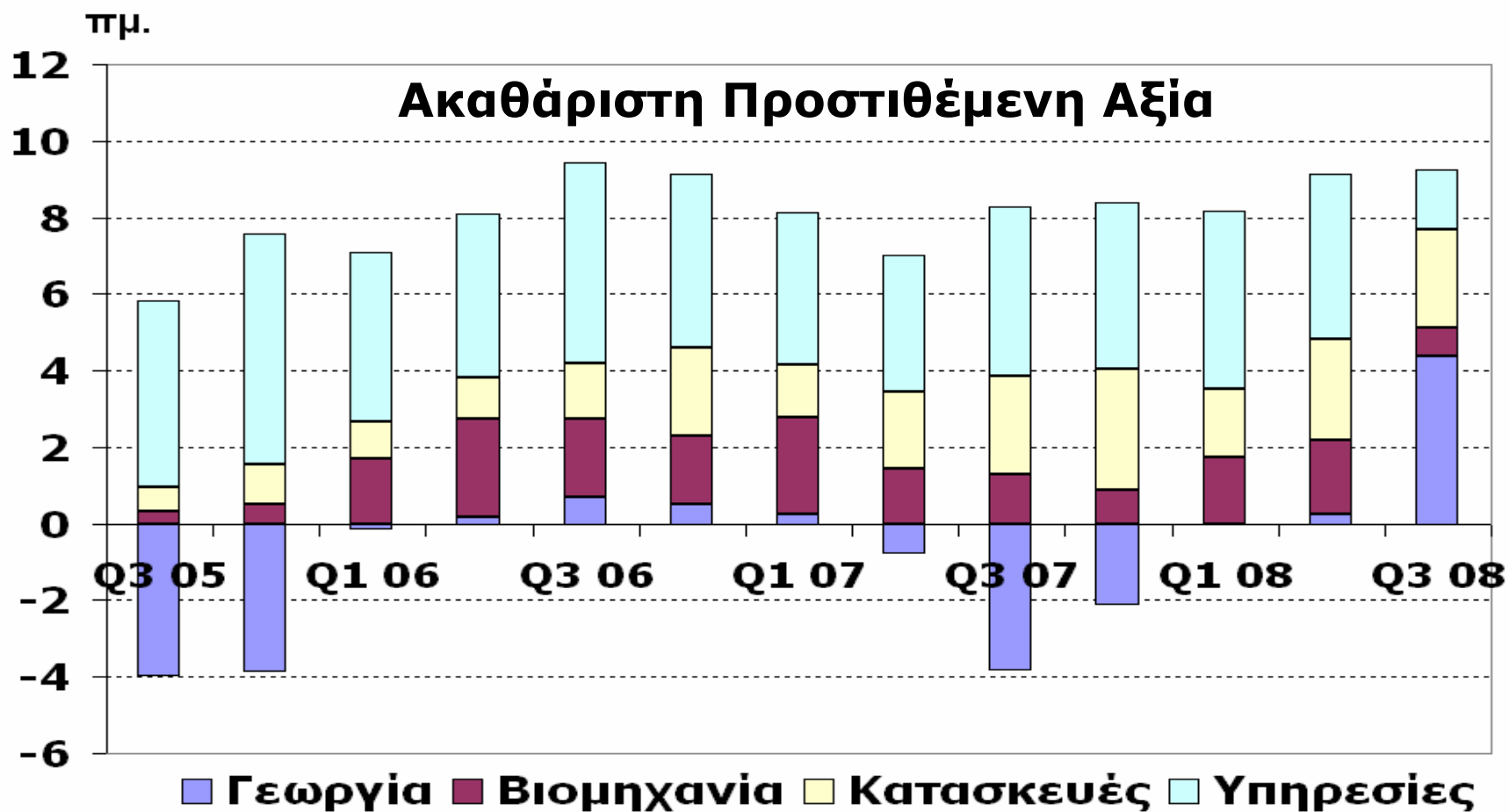
	Δημοσιονομικό έλλειμμα (% ΑΕΠ)	
	2008	2009
ΗΠΑ	-3,2%	-8,3%
ΕΕ-27	-2,0%	-4,4%
Κίνα	-0,1%	-2,8%

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Congressional Budget Office, Economist

II.

Η ΕΠΙΒΡΑΔΥΝΣΗ ΠΡΟ ΤΩΝ ΠΥΛΩΝ ΚΑΙ ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ

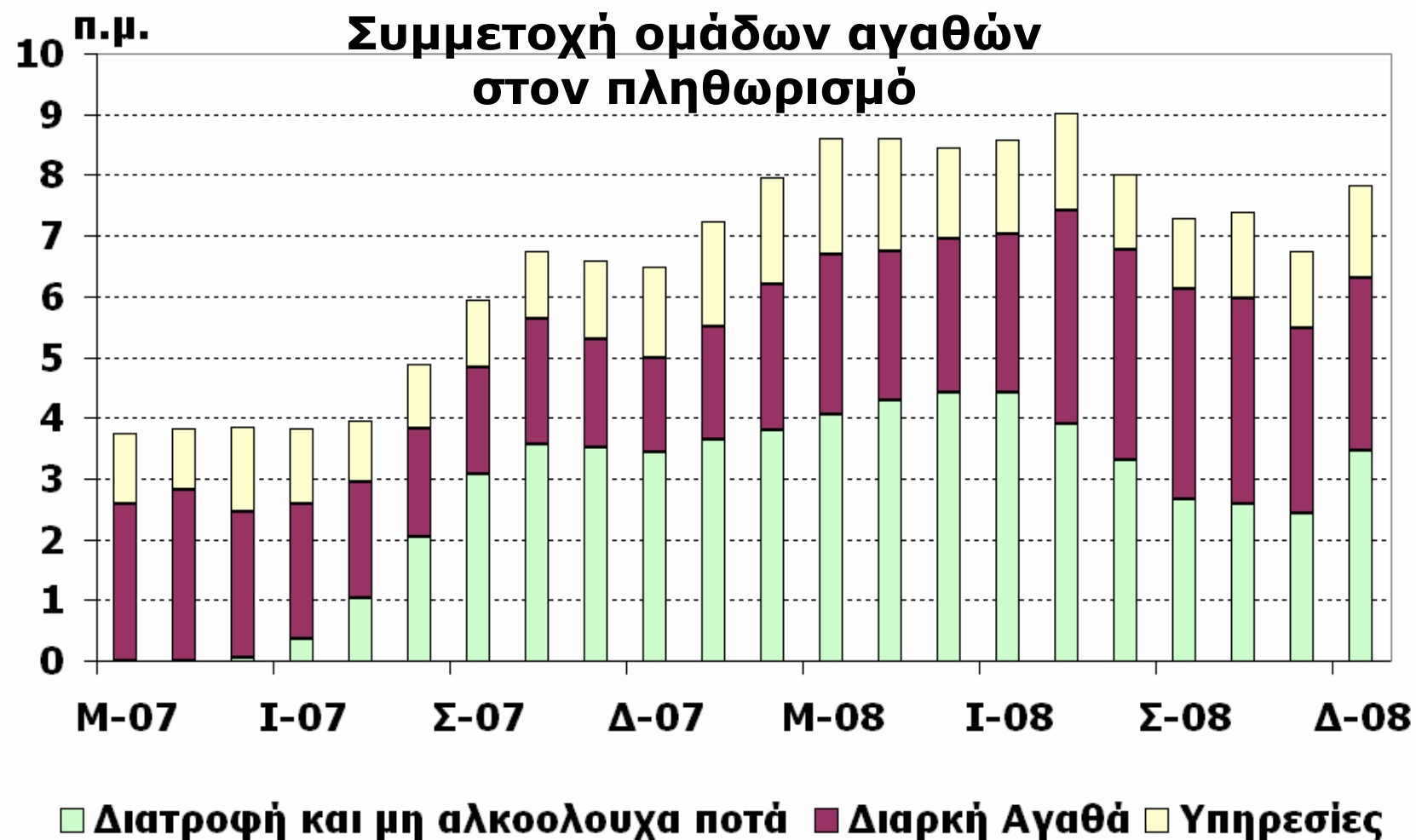
II. Υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης στη Ρουμανία

Πηγή: INSSE

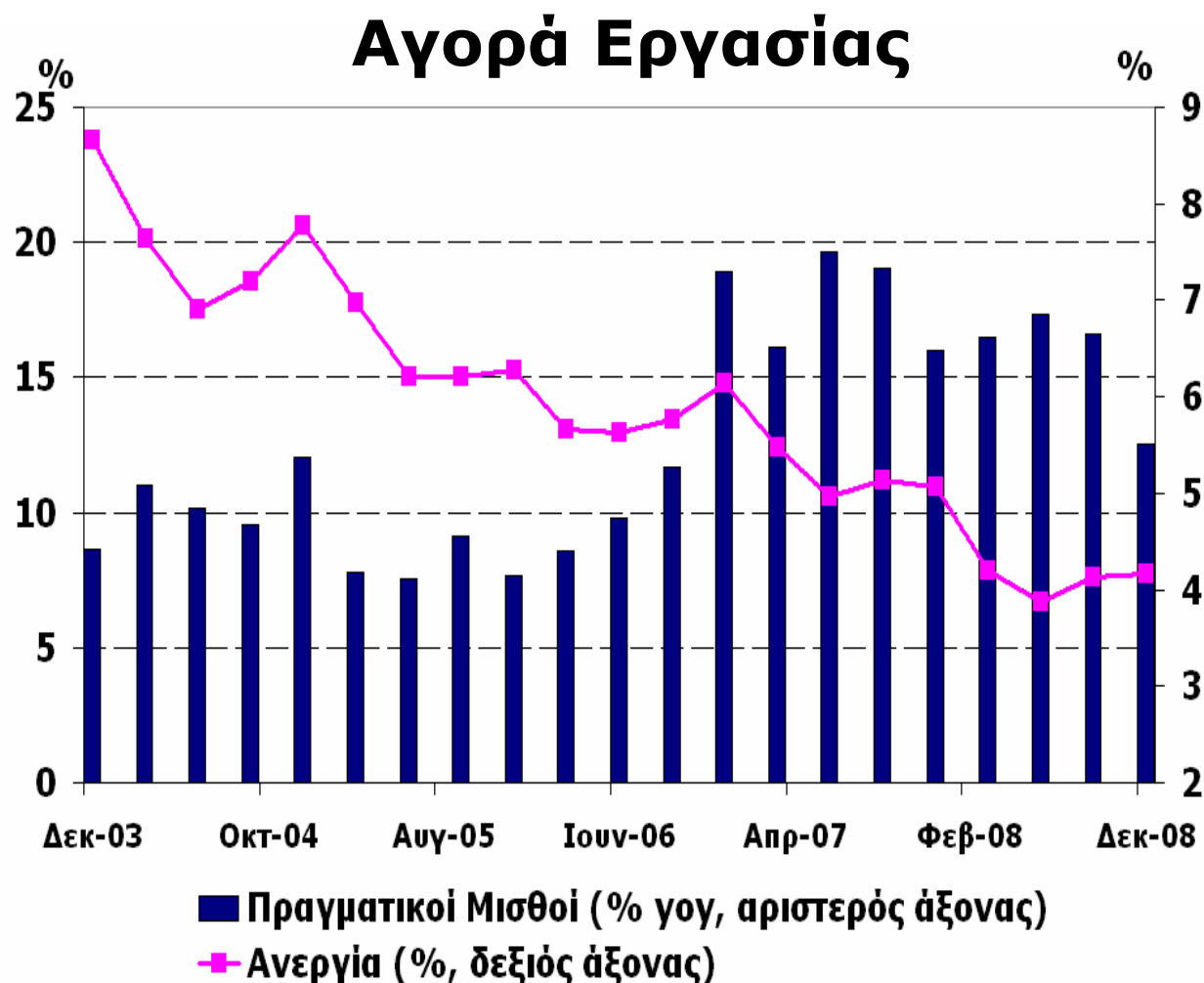
- ✓ Η ανάκαμψη του αγροτικού τομέα στο Q3-2008 αντιστάθμισε την επιβράδυνση στους άλλους τομείς

II. Υψηλός πληθωρισμός

Πηγή : Κεντρική Τράπεζα Ρουμανίας

II. Υπερθέρμανση οικονομίας έως τα μέσα 2008

Πηγή: INSSE

- ✓ Από το 2^ο εξάμηνο του 2008, οι πραγματικοί μισθοί επιβραδύνονται καθώς η ανεργία σημειώνει μικρή άνοδο από τα ιστορικά χαμηλά επίπεδα
- ✓ Αναμένεται αύξηση της ανεργίας και επιβράδυνση των αυξήσεων των πραγματικών μισθών

II. Οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

	2008	2009	2010
ΑΕΠ	7.8	1.8	2.5
Ιδιωτική Κατανάλωση	8.0	1.9	2.9
Δημόσια Κατανάλωση	3.5	3.4	3.2
Επενδύσεις	18.1	1.4	3.0
από τις οποίες:			
μηχανήματα	18.0	0.7	2.2
Εξαγωγές	10.7	1.3	1.9
Εισαγωγές	15.2	1.7	3.4
Εθνικό Εισόδημα	7.5	2.0	2.6
Έλλειμμα Τρεχουσών Συναλλαγών	12.9	11.9	11.1
Ανεργία	6.2	7.0	6.9

Σύνθεση του ΑΕΠ

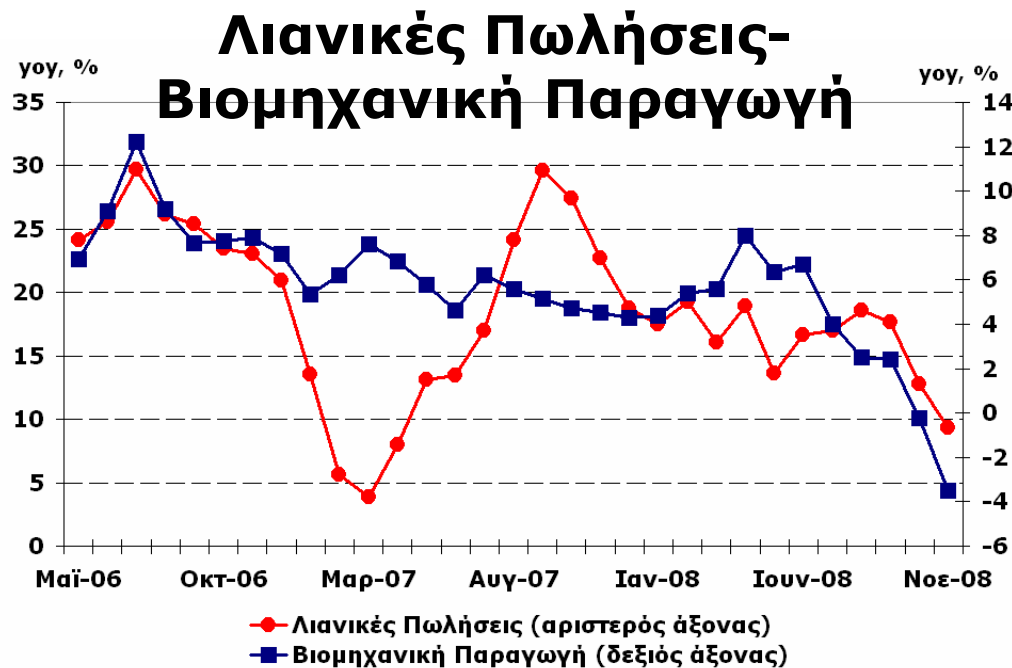
Ιδιωτική Κατανάλωση	67.3
Δημόσια Κατανάλωση*	15.6
Επενδύσεις	30.4
από τις οποίες:	
μηχανήματα	14.7
Εξαγωγές	29.5
Εισαγωγές	43.5
ΑΕΠ	100

*** Μεγάλο ποσοστό είναι οι μεταβιβάσεις προς τα νοικοκυριά**

II. Επιπτώσεις της κρίσης στη Ρουμανία

- ✓ Αισθητές οι επιπτώσεις της χρηματοοικονομικής κρίσης και στη Ρουμανία μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers.
- ✓ Τα κανάλια μετάδοσης της κρίσης στην πραγματική οικονομία:
 - ❑ Μέσω μείωσης εξαγωγών
 - ❑ Μέσω αγορών (υψηλά επιτόκια, συναλλαγματική διολίσθηση, επιβράδυνση δανεισμού προς τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα) με αποτέλεσμα την πτώση στους ρυθμούς αύξησης της κατανάλωσης και των επενδύσεων
- ✓ Η πραγματική οικονομία στη συνέχεια αναμένεται να επιδράσει περαιτέρω αρνητικά στο χρηματοοικονομικό τομέα μέσω προβληματικών δανείων

II. Επιβράδυνση προ των πυλών: Πτώση σε παραγωγή, κατανάλωση

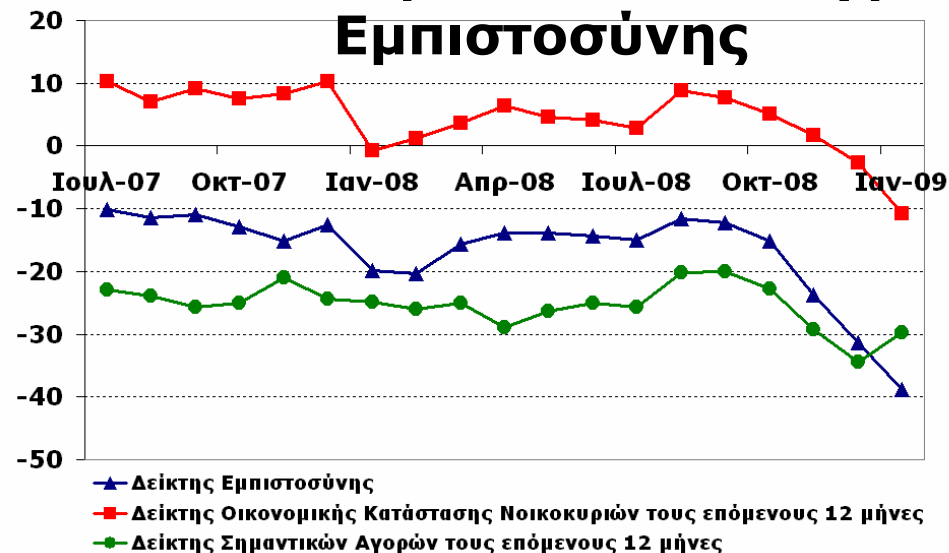
✓ Η βιομηχανική παραγωγή σημείωσε απότομη πτώση στο τέταρτο τρίμηνο

✓ Πτώση και στις προσδοκίες των νοικοκυριών

Πηγή : DG ECFIN, Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας

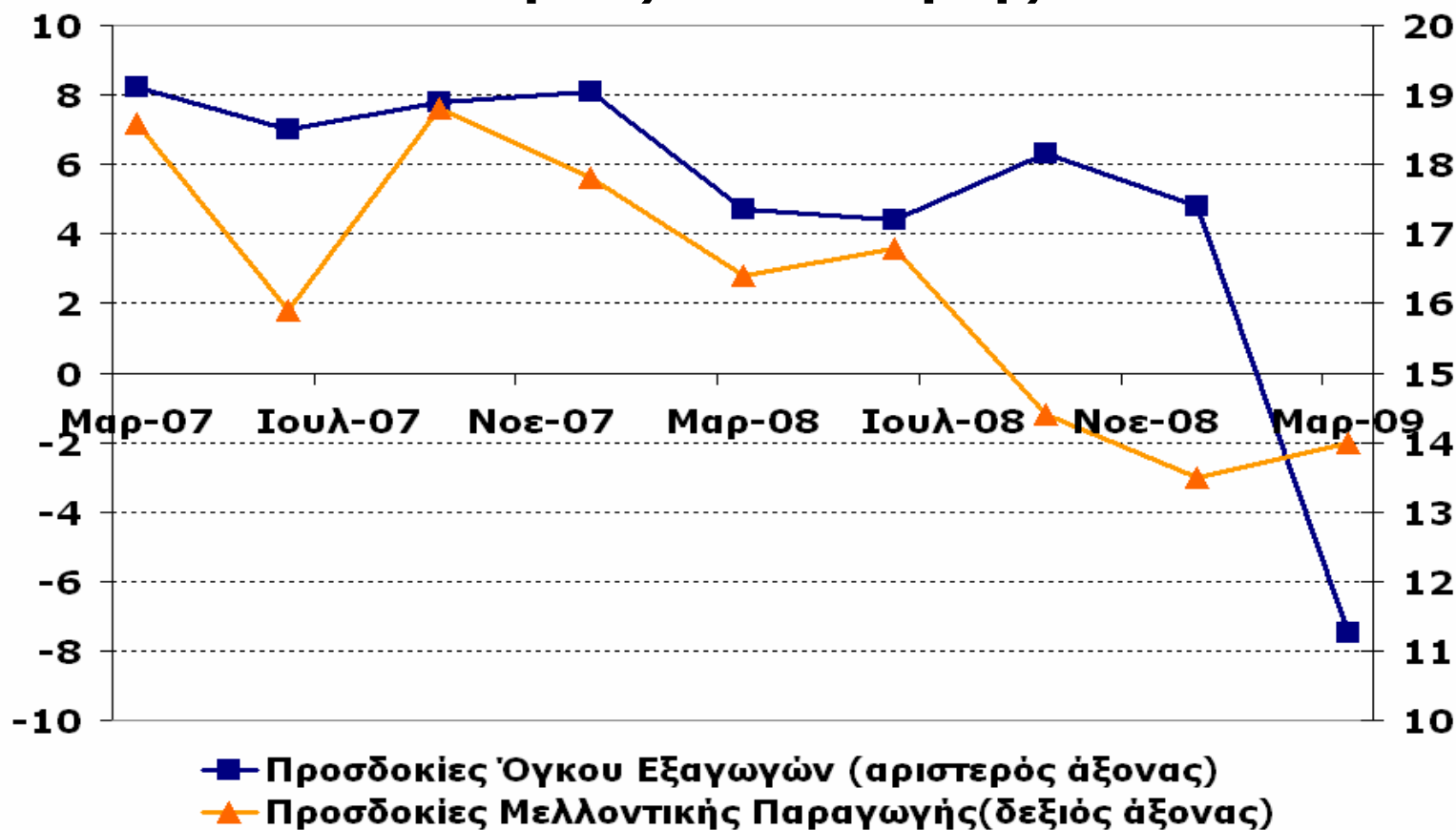
Gikas A. Hardouvelis

Δείκτες Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης

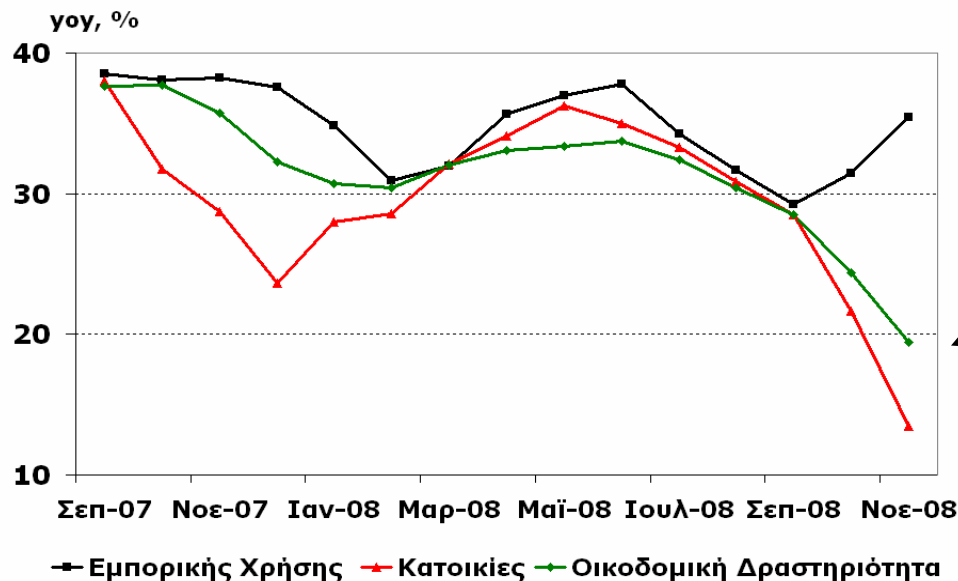
II. Επιβράδυνση προ των πυλών: Αναμενόμενη πτώση στη Μεταποίηση

Έρευνα Προσδοκιών: Τομέας Μεταποίησης

Πηγή: DG ECFIN, Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας

II. Επιβράδυνση προ των πυλών: Πτώση στον κατασκευαστικό κλάδο

Οικοδομική Δραστηριότητα
(Κ.Μ.Ο. 3 μηνών)

Απότομη πτώση στο 4^ο τρίμηνο

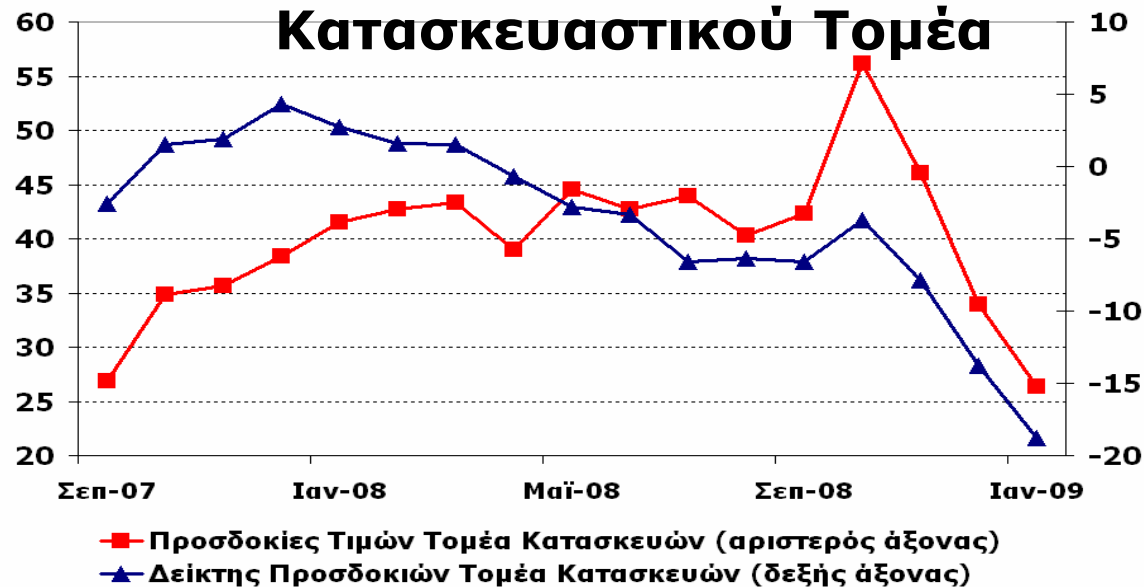
Πηγή: INSSE

✓ Προσδοκίες για περαιτέρω πτώση στην οικοδομική δραστηριότητα

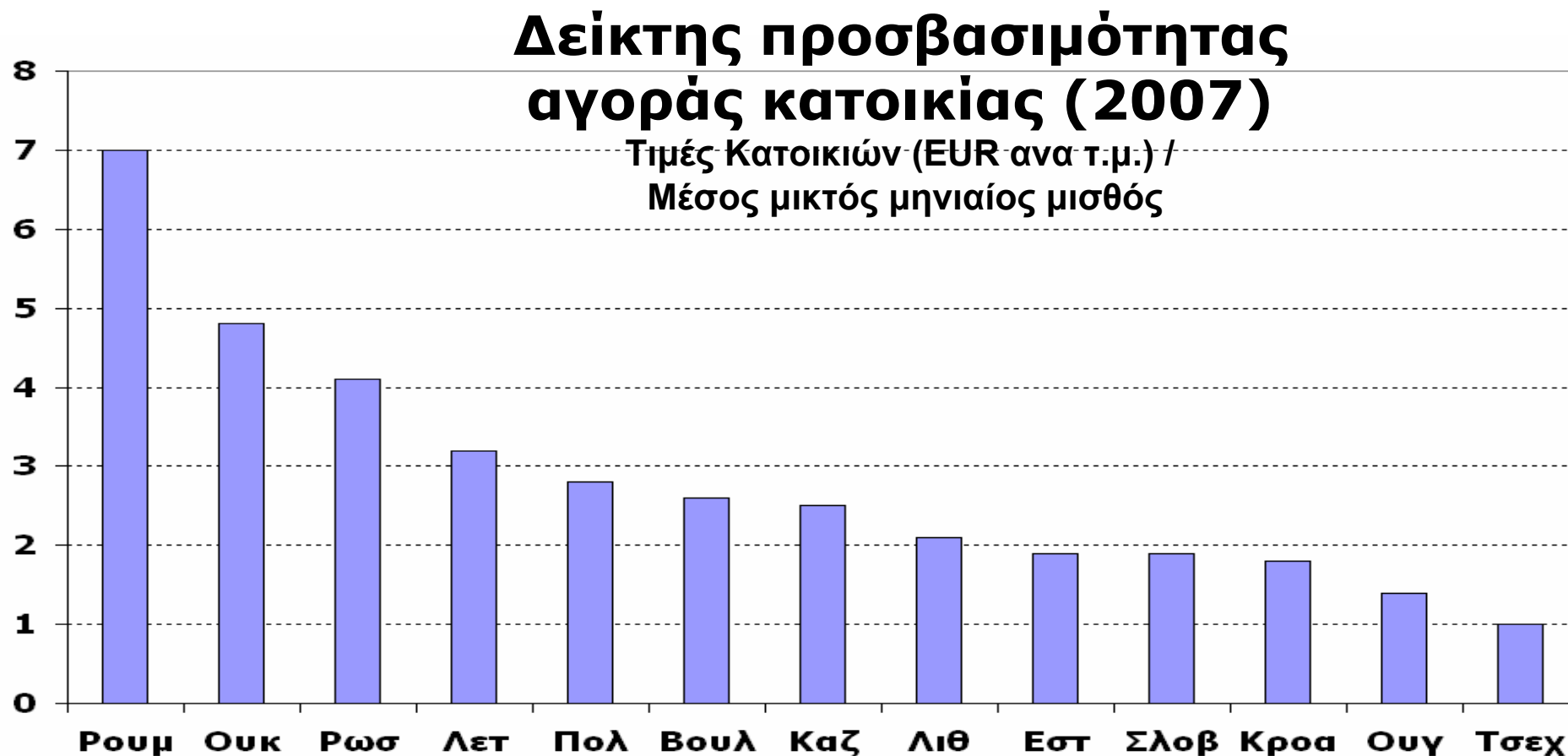
Πηγή: DG ECFIN, Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας

Gikas A. Hardouvelis

Έρευνα Προσδοκιών Κατασκευαστικού Τομέα

II. Υψηλές οι τιμές των ακινήτων

Σημειώσεις: 1) Λετονία, Λιθουανία 2006

2) Οι τιμές για «παλιές» χώρες της ΕΕ, Λετονία και Ρουμανία αναφέρονται στις πρωτεύουσες τους

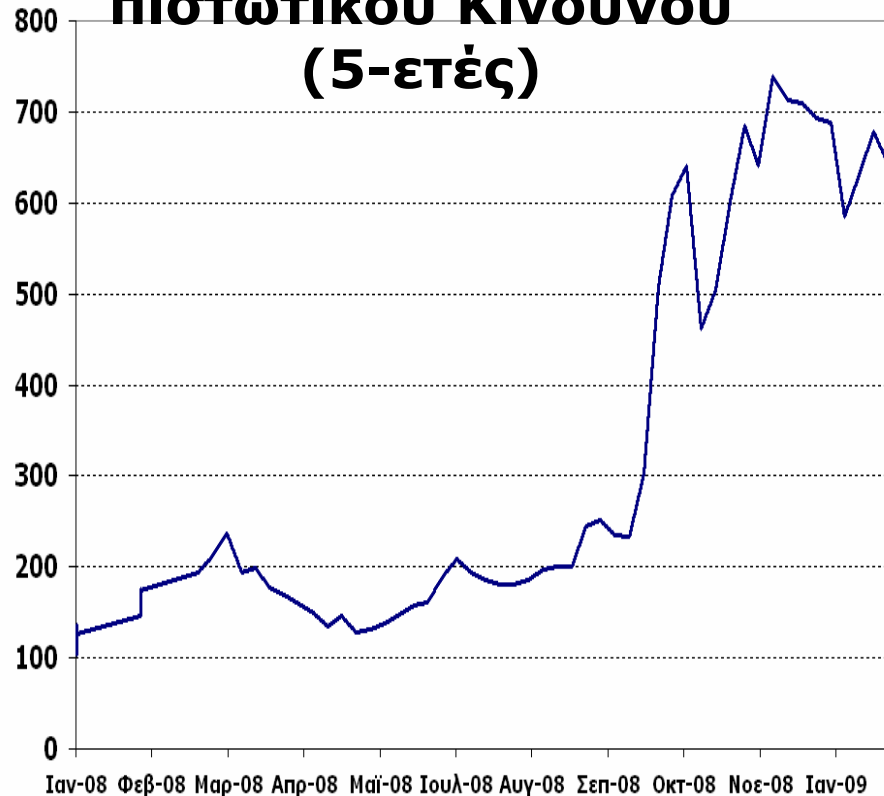
Πηγή: Unicredit Group

III

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΚΡΙΣΗ

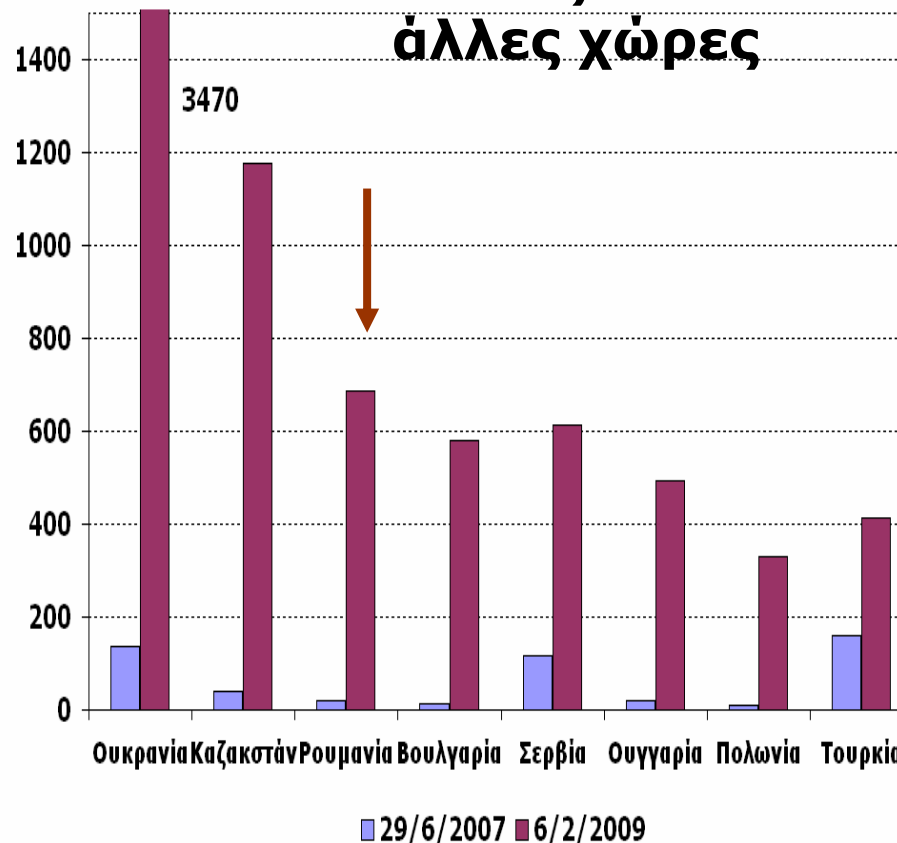
III. Μετά την κρίση, οι αγορές φοβούνται τη Ρουμανία: Υψηλά ασφάλιστρα κινδύνου

Επιτόκιο Ασφάλισης πιστωτικού Κινδύνου (5-ετές)

Πηγή: Bloomberg

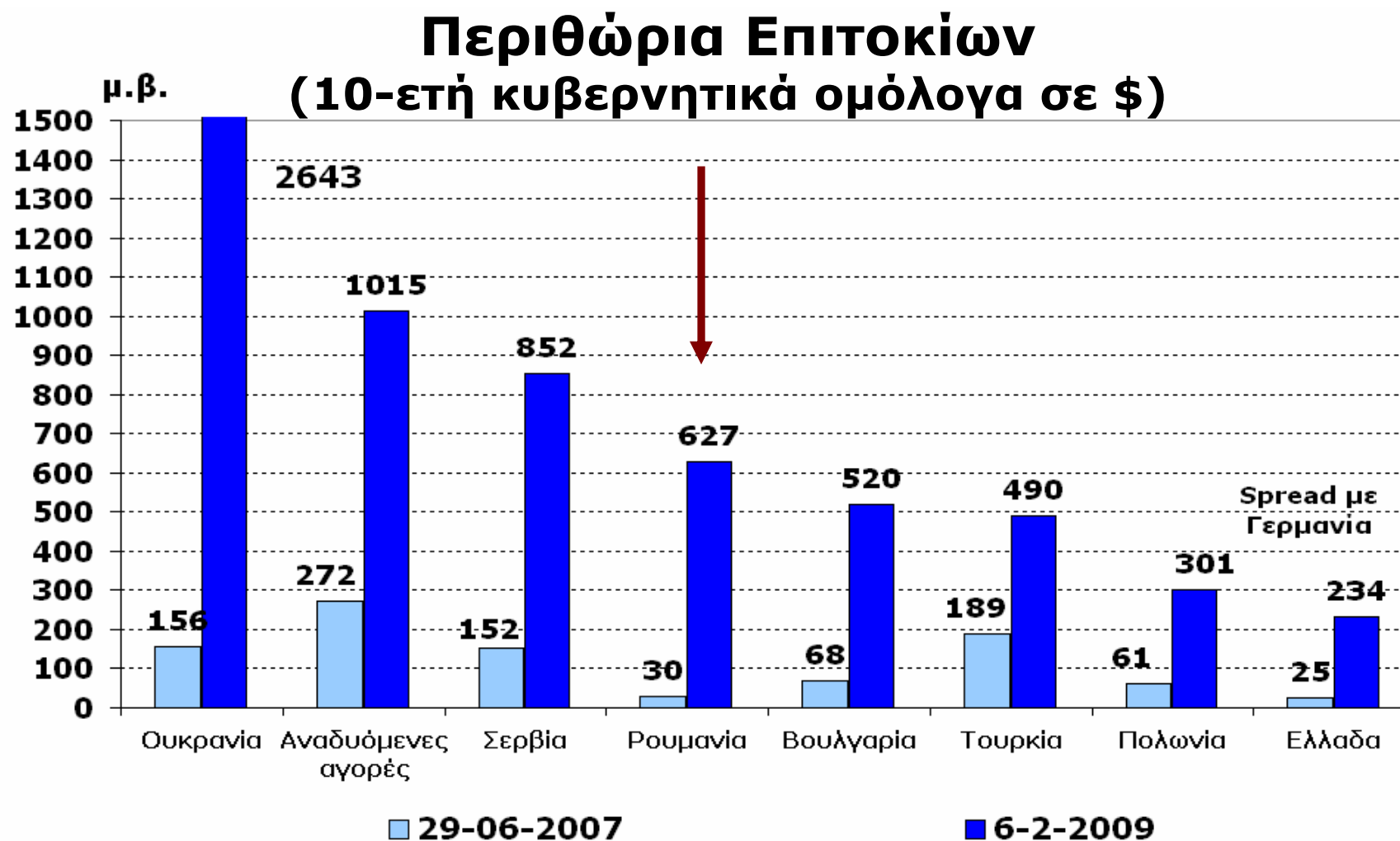
Άνοδος και σε άλλες χώρες

Πηγή: Bloomberg

- ✓ Υποβάθμιση πιστοληπτικής ικανότητας από S&P, Fitch στις 27/10/2008 και 10/11/2008 αντίστοιχα

III. Παρόμοια συγκριτική αύξηση κινδύνου και σε άλλες χώρες

Πηγή : Bloomberg, JP Morgan EMBIG

III. Η αύξηση του κινδύνου χώρας είναι παγκόσμιο φαινόμενο

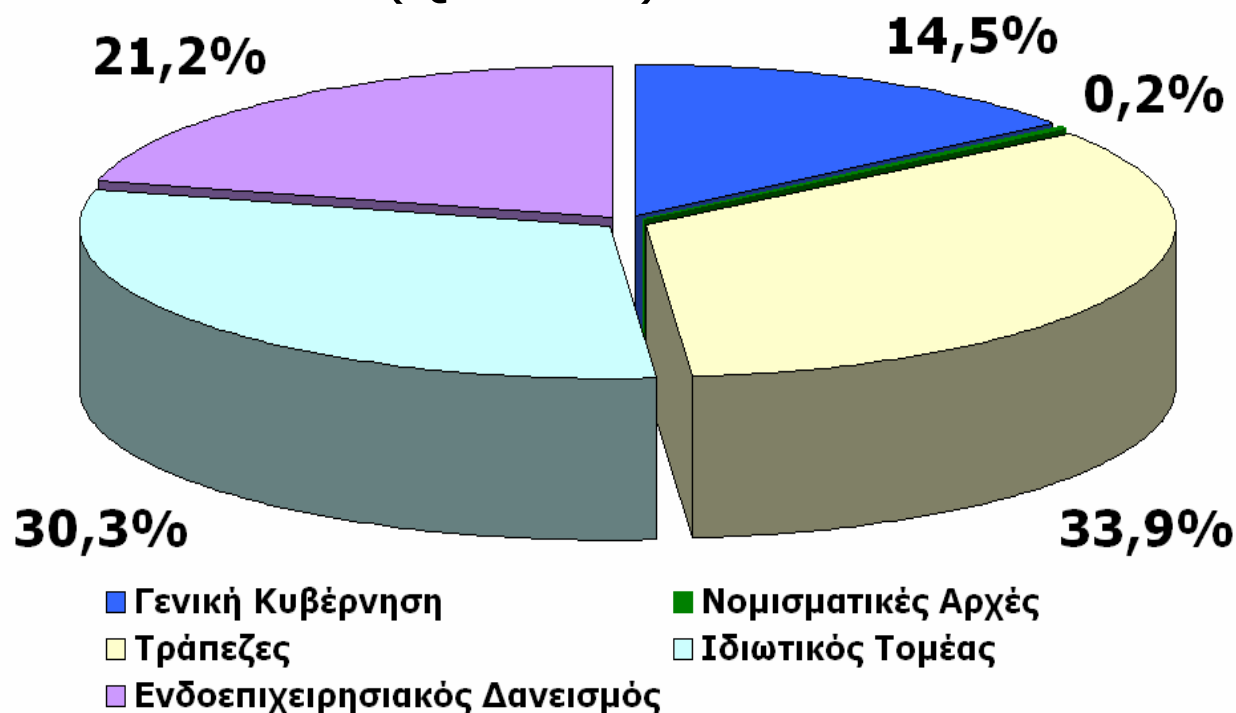

- ✓ Η διεθνής αποστροφή στον κίνδυνο επηρεάζει κυρίως τα ρουμανικά περιθώρια επιτοκίων

III.1 Τι φοβούνται οι αγορές; (α) Χρηματοδότηση εξωτερικού χρέους

Συνολικό Εξωτερικό Χρέος: 70.135,2 εκ €
Εξωτερικό Χρέος/ΑΕΠ: 52%

Σύνθεση Εξωτερικού Χρέους ως προς τον φορέα (Q3 2008)

✓ Βραχυπρόθεσμο χρέος περίπου το 1/3 του εξωτερικού χρέους

III.1 Χρηματοδότηση εξωτερικού χρέους

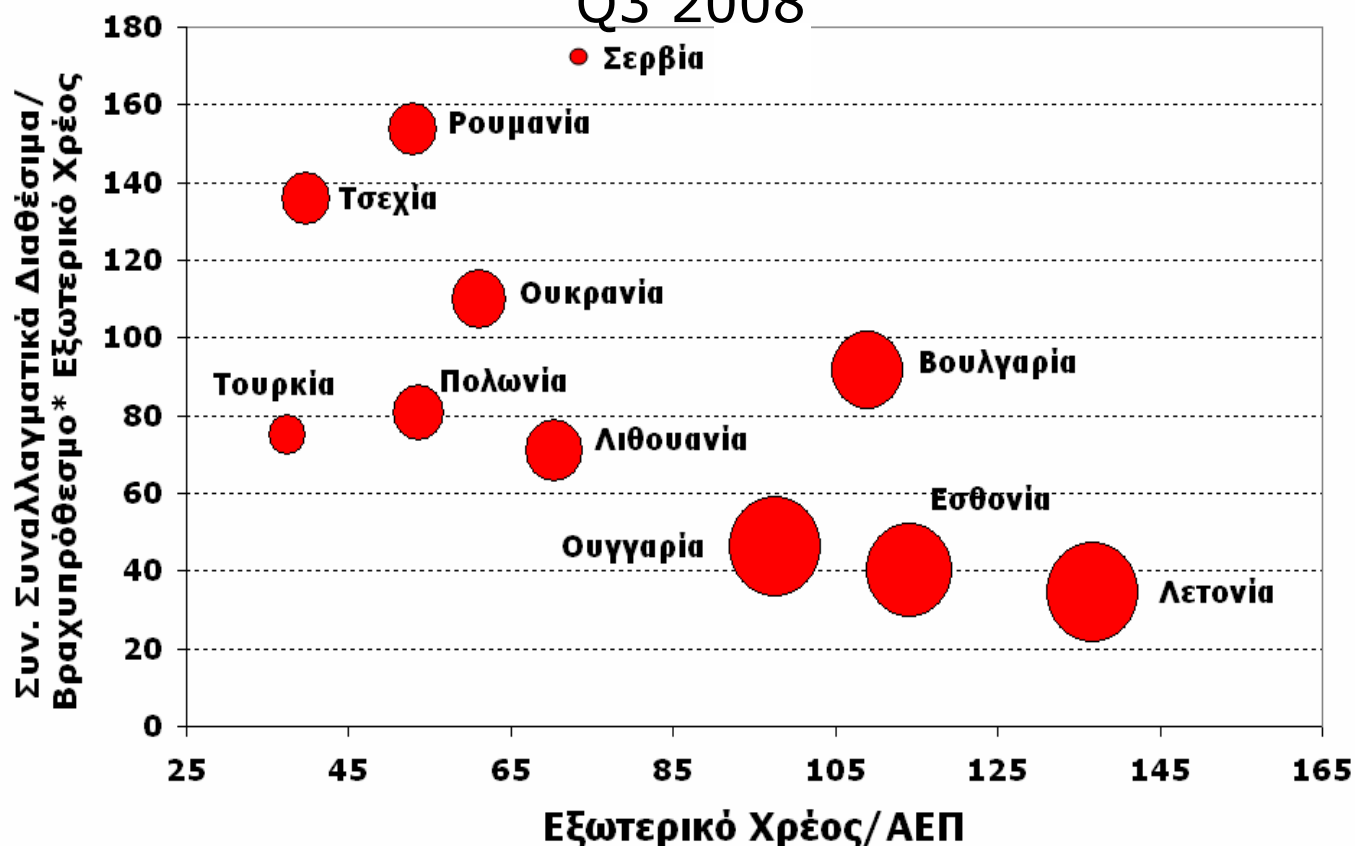
Ποσά σε δις ευρώ		
<u>Ζήτηση για κεφάλαια</u>	<u>Q3 2008</u>	<u>2009</u>
Έλλειμμα Τρεχουσών Συναλλαγών (2008)	16,8	17,5
Συνολικό Εξωτερικό Χρέος	70,1	
Βραχυπρόθεσμο Εξωτερικό Χρέος	18,3	
Μακροπρόθεσμο Εξωτερικό Χρέος	37,0	
Ενδοεπιχειρησιακός Δανεισμός	14,8	
Αποληρωμή μέσα στους επόμενους 12 μήνες	0,5	35,1
<u>Προσφορά για κεφάλαια</u>		
Άμεσες Ξένες Επενδύσεις		;
Νέος Δανεισμός-Αναχρηματοδότηση λήγοντος		;
Συν. Συναλλαγματικά Διαθέσιμα (μαζί με χρυσό)		28,0
Απαιτήσεις Εξωτερικής Χρηματοδότησης		24,6

Εξωτερικό Χρέος Υπολειπόμενης διάρκειας 12 μηνών

III.1 Χρηματοδότηση εξωτερικού χρέους

Εξωτερικό Μακρο- & Βραχυ-πρόθεσμο Χρέος και Συναλλαγματικά Διαθέσιμα

Q3 2008

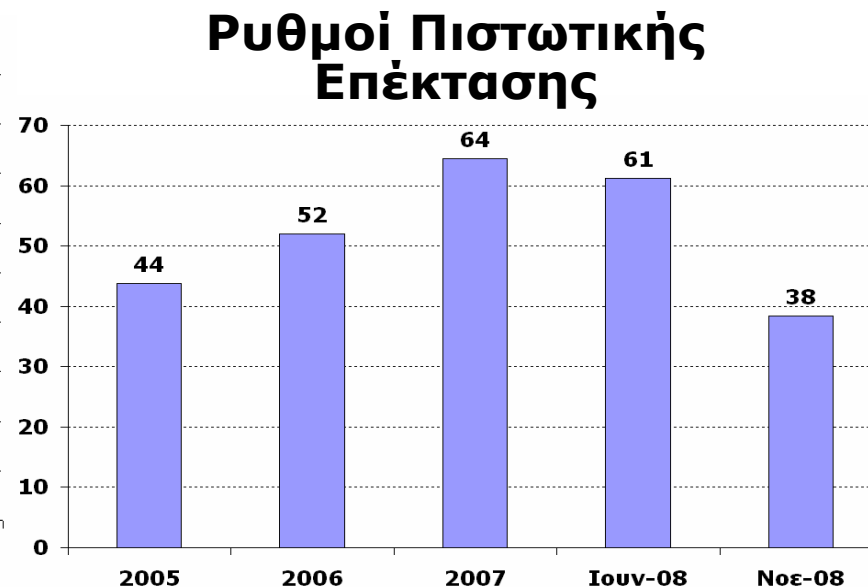
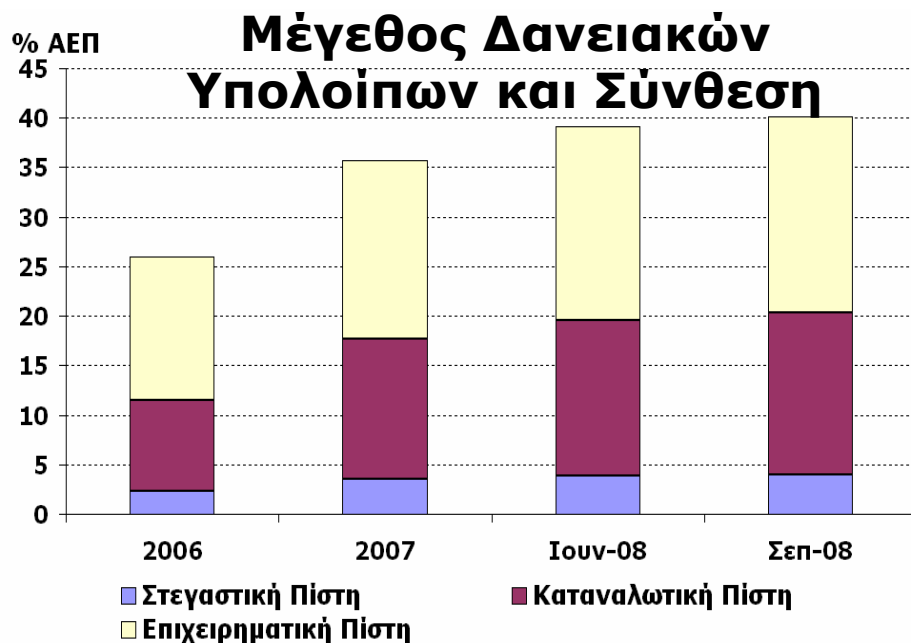
* Βραχυπρόθεσμο Χρέος: Αρχικής διάρκειας 12 μηνών

Πηγή: Κεντρικές Τράπεζες

Σημειώσεις:

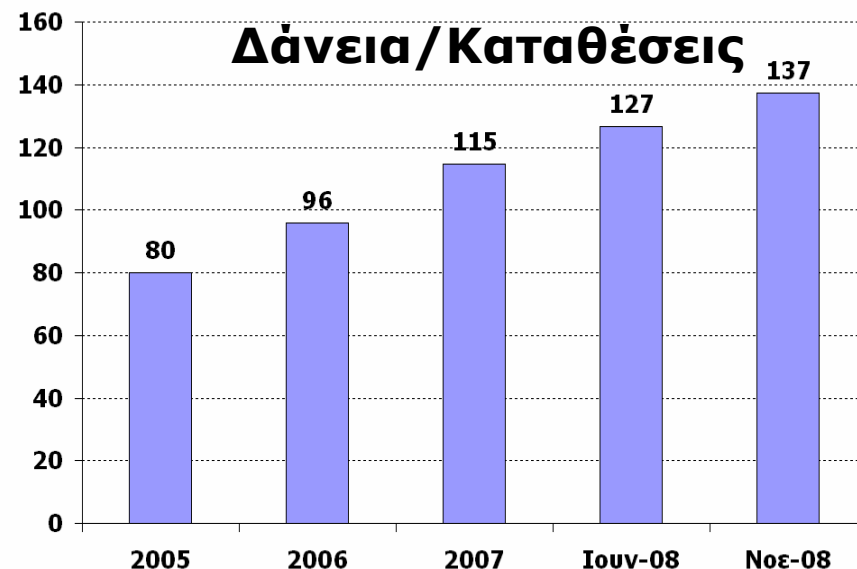
- ✓ Η επιφάνεια του κύκλου κάθε χώρας αντικατοπτρίζει το μέγεθος του βραχυπρόθεσμου εξωτερικού χρέους σε απόλυτα μεγέθη
- ✓ Το εξωτερικό χρέος (οριζόντιος άξονας) περιλαμβάνει και τον διεπιχειρησιακό δανεισμό
- ✓ Το βραχυπρόθεσμο εξωτερικό χρέος (κάθετος άξονας) δεν περιλαμβάνει τον βραχυπρόθεσμο διεπιχειρησιακό δανεισμό

III.2 Τι φοβούνται οι αγορές; (β) Στασιμότητα στην πιστωτική επέκταση

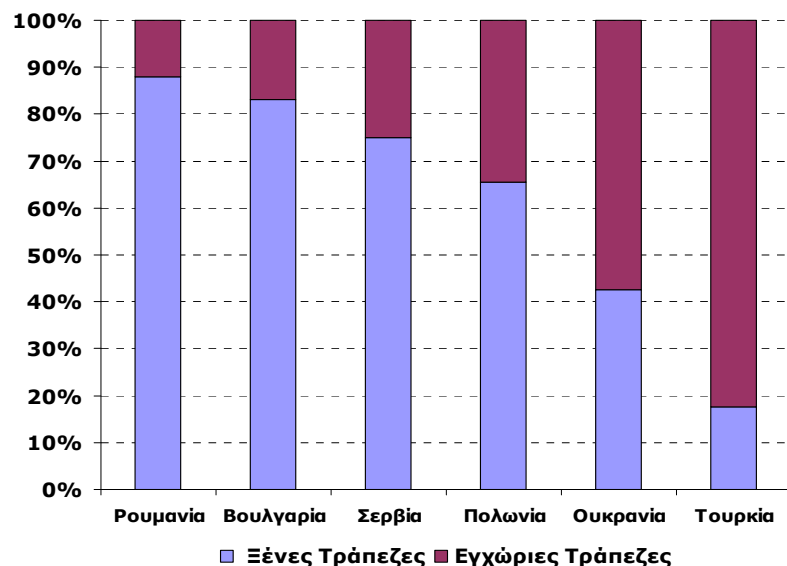
**Νοέμβριος 08
δισ RON**

Συνολικά Δάνεια	208,2
Δάνεια σε ξένο νόμισμα	109,6
Δάνεια σε RON	85,5
Συνολικές Καταθέσεις	142
Καταθέσεις σε ξένο νόμισμα	49,4
Καταθέσεις σε RON	92,6

III.2 Διαφοροποιημένο τραπεζικό σύστημα

Μερίδια Αγοράς Ξένων Τραπεζών

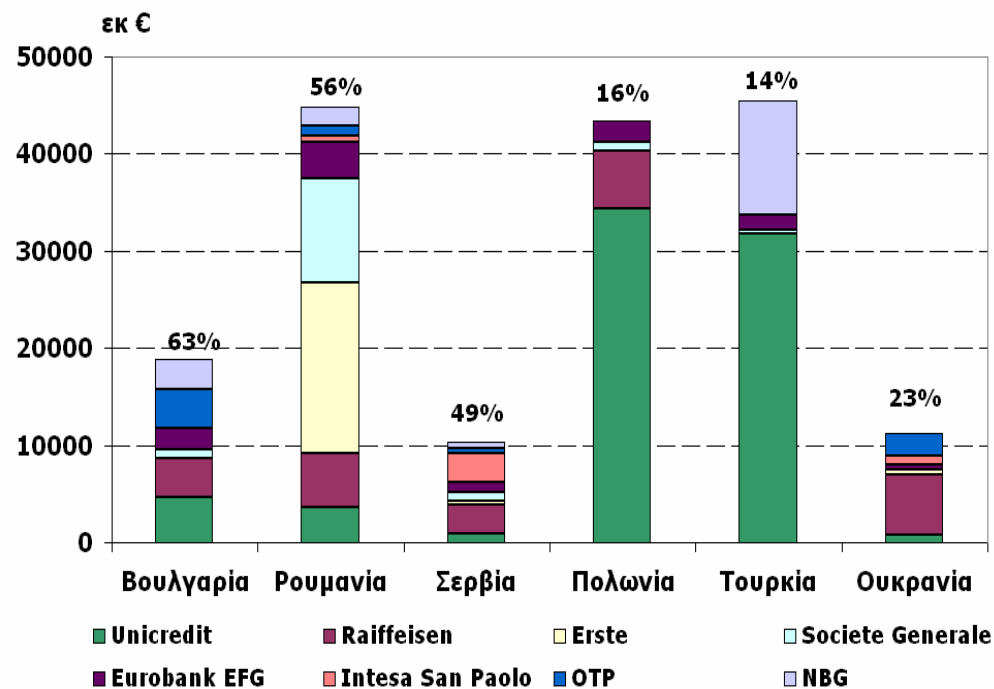

Πηγή: Κεντρικές Τράπεζες

- ✓ Όλοι οι μεγάλοι παίκτες έχουν παρουσία. Ο βαθμός διαφοροποίησης στη Ρουμανία είναι μεγαλύτερος σε σχέση με άλλες χώρες της Νέας Ευρώπης και τις Βαλτικές

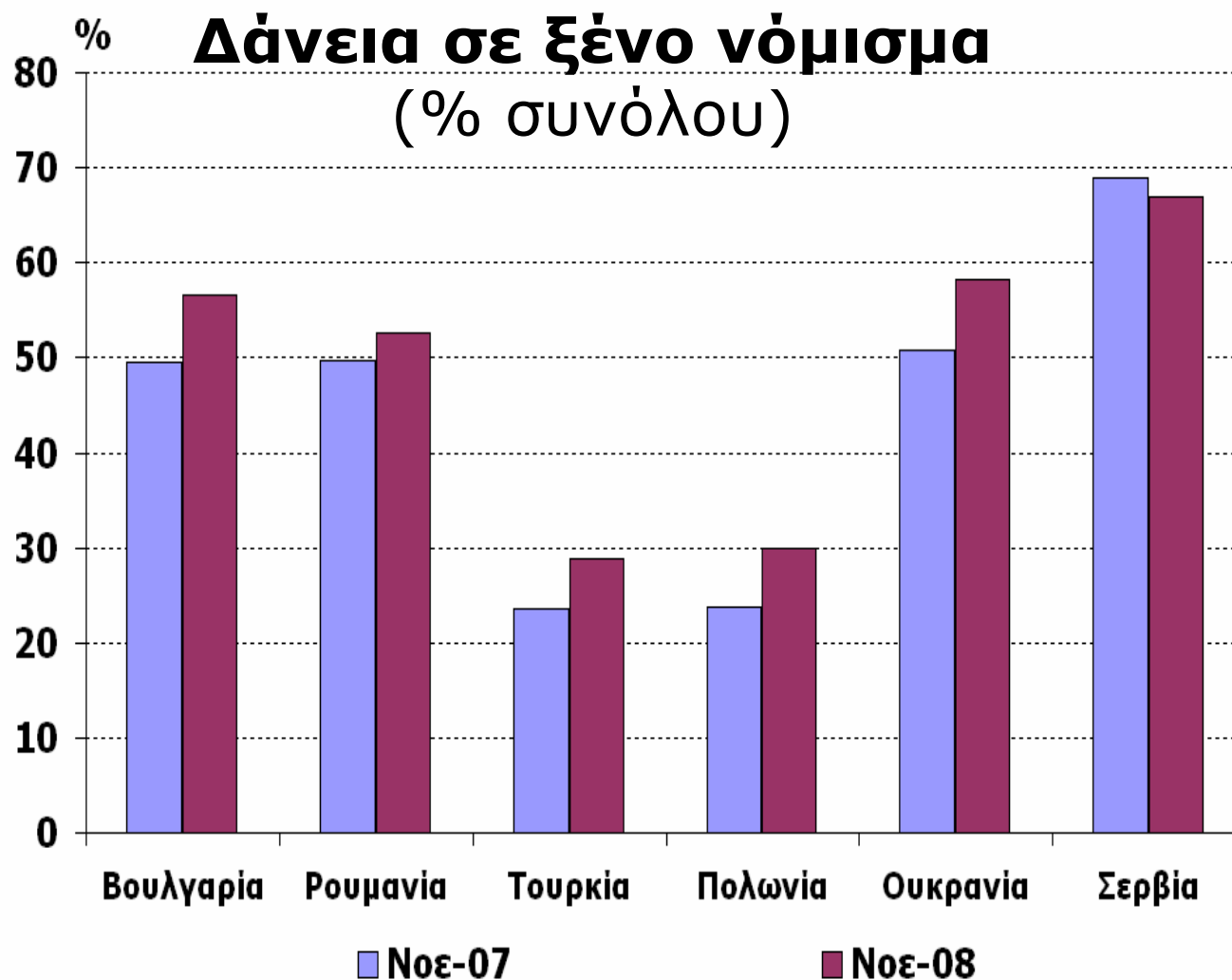
- ✓ Η διείσδυση των ξένων τραπεζών είναι μεγάλη στην Ρουμανία

Περιουσιακά Στοιχεία των βασικών παιχτών στις χώρες της Νοτιανατολικής Ευρώπης (Μερίδιο Αγοράς στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα)

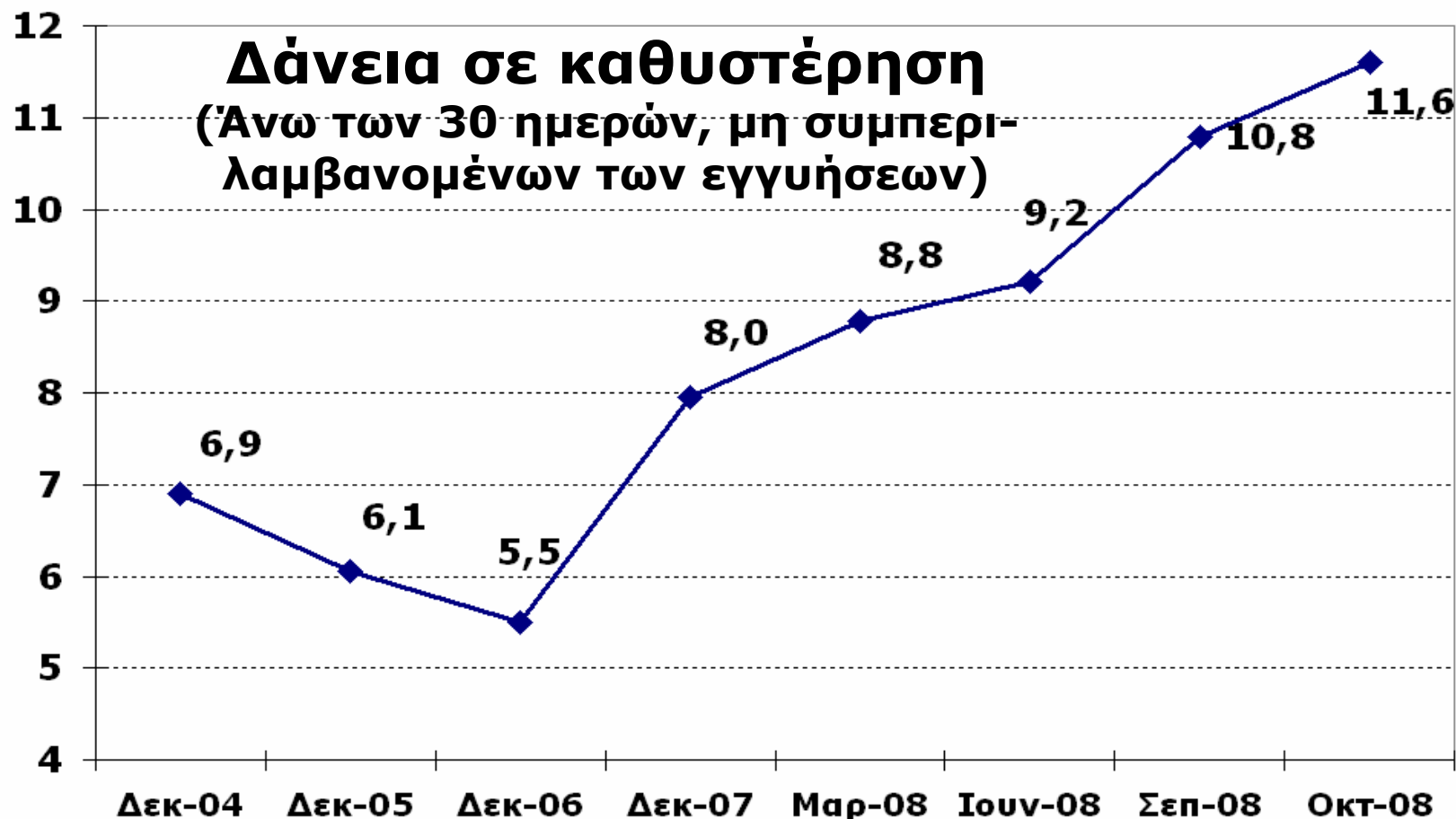
Πηγή: Οικονομικά Στοιχεία Τραπεζών

III.3 Τι φοβούνται οι αγορές; (γ) Αύξηση χρεοκοπιών

- ✓ Ενδεχόμενη περαιτέρω υποτίμηση του RON ενέχει σημαντικούς πιστωτικούς κινδύνους
- ✓ Πιθανά προβλήματα στην αποπληρωμή δανείων

III.3 Τα δάνεια σε καθυστέρηση έχουν ήδη αρχίσει να αυξάνονται...

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Ρουμανίας

✓ Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια είναι λιγότερα

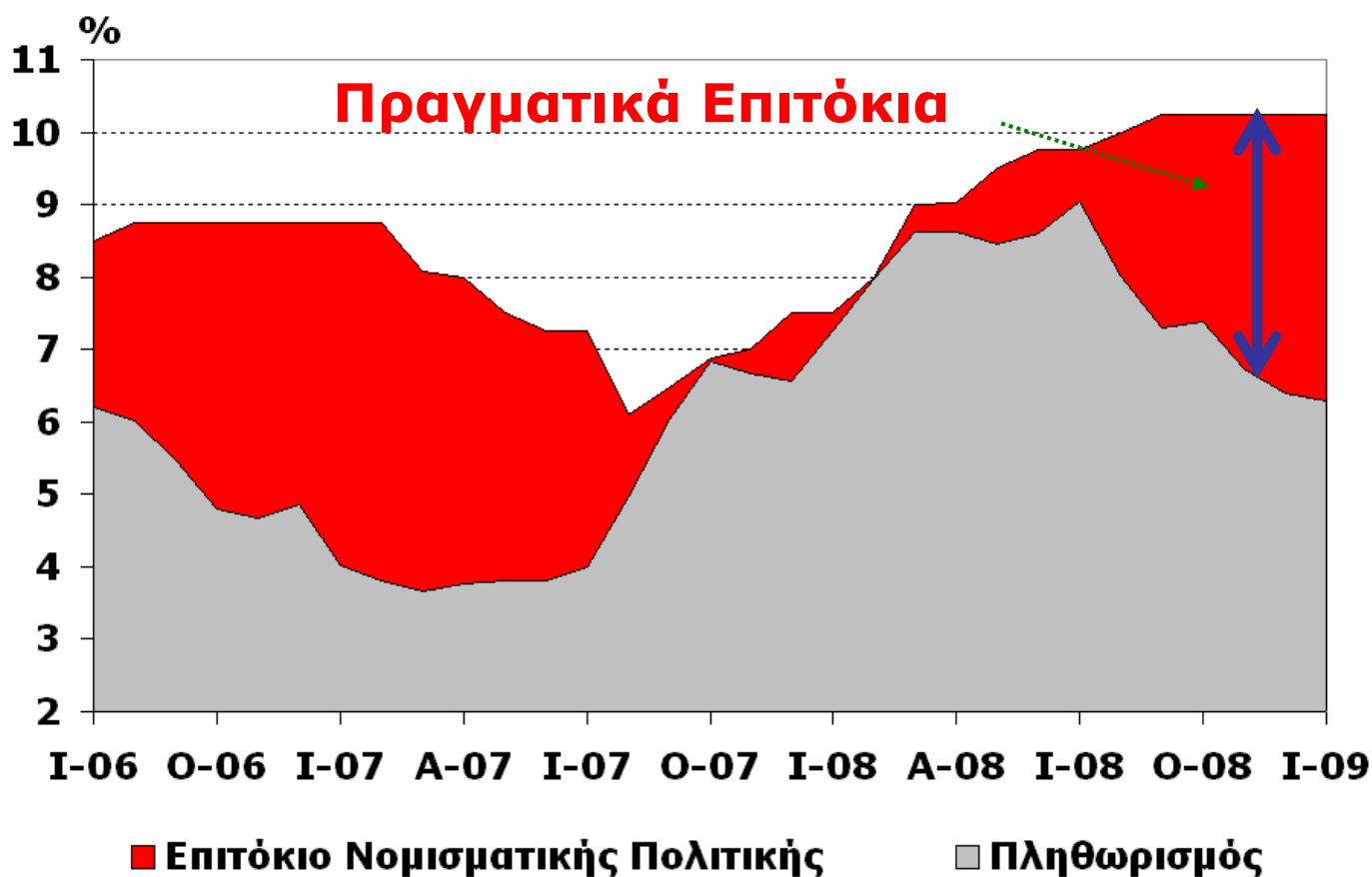
IV

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ, ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

IV. Το δίλλημα της νομισματικής πολιτικής

Στόχοι νομισματικής πολιτικής

- Πληθωρισμός 2009: 4.5% (+/- 1%)
- Πληθωρισμός 2010: 3.5% (+/- 1%)

✓ Χαμηλά ή υψηλά επιτόκια;

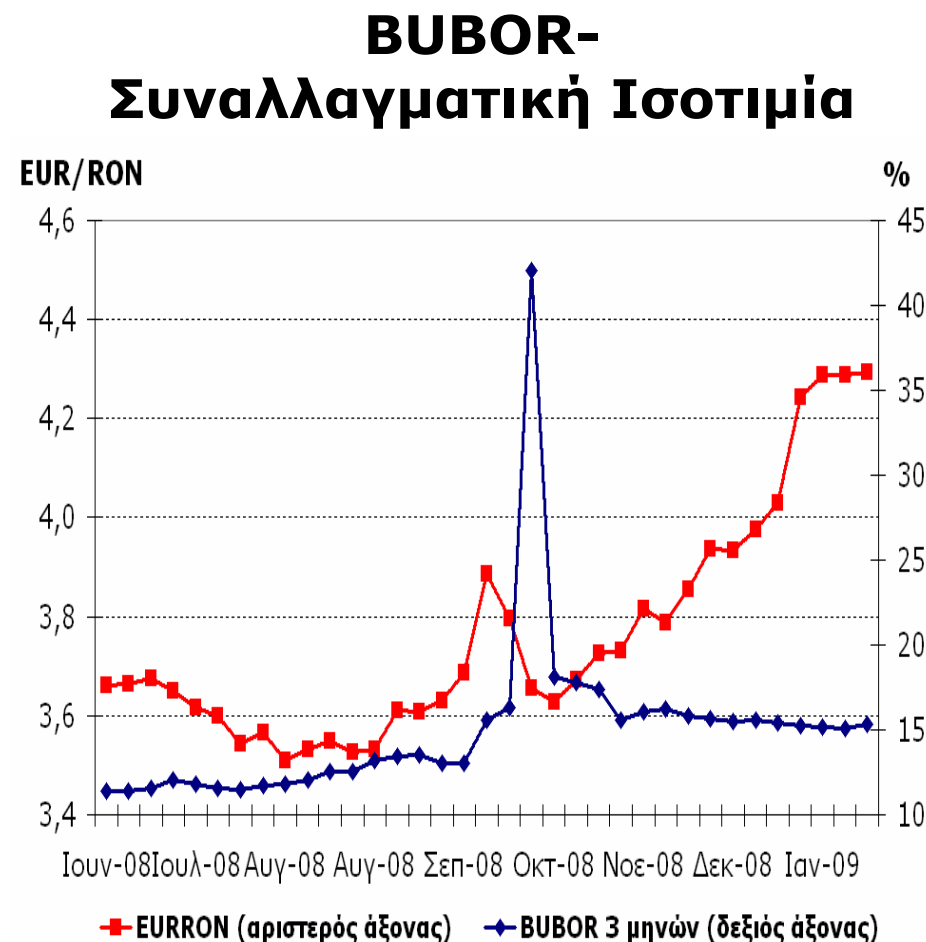
✓ Η Κεντρική Τράπεζα υποχρεούται να κρατάει υψηλά πραγματικά επιτόκια φοβούμενη υποτίμηση νομίσματος

IV. Το δίλλημα της νομισματικής πολιτικής

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Ρουμανίας

- ✓ Η σχετική υπερτίμηση του RON πιέζει καθοδικά το συνάλλαγμα και ανοδικά τα επιτόκια

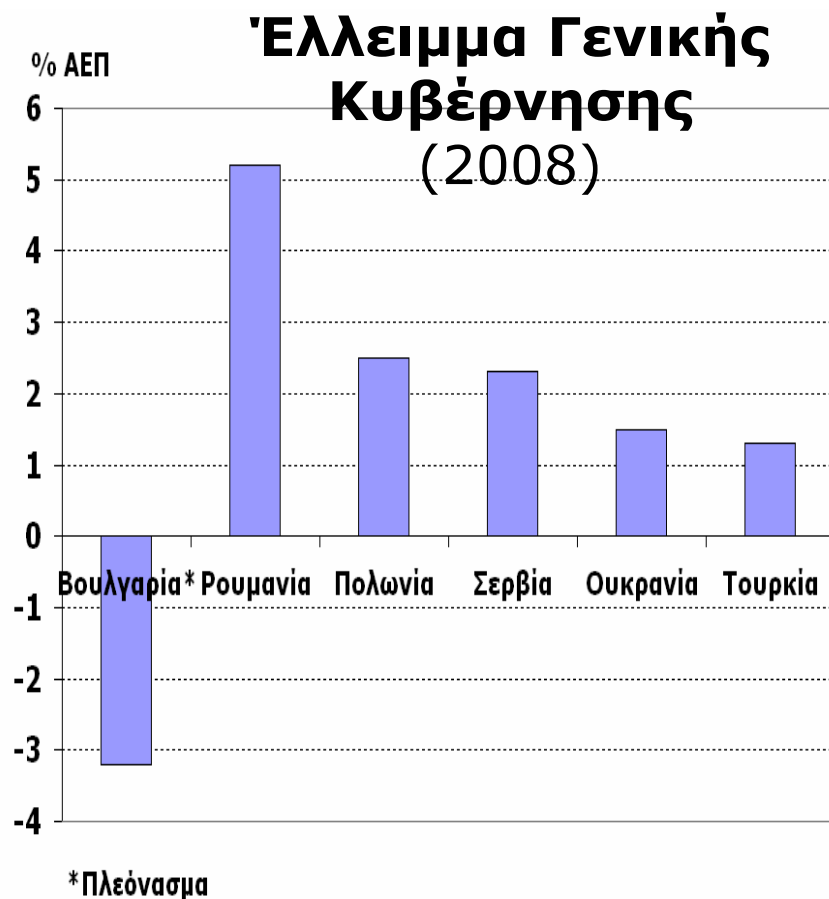
Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Ρουμανίας

IV. Επεκτατική η δημοσιονομική πολιτική

	2008	2009	2010
Έλλειμμα Γενικής Κυβέρνησης	5,2	7,5	7,9
Κυκλικά Προσαρμοσμένο Έλλειμμα Γενικής Κυβέρνησης	7,4	8,9	8,9
Έλλειμμα Τρεχουσών Συναλλαγών	12,9	11,9	11,1

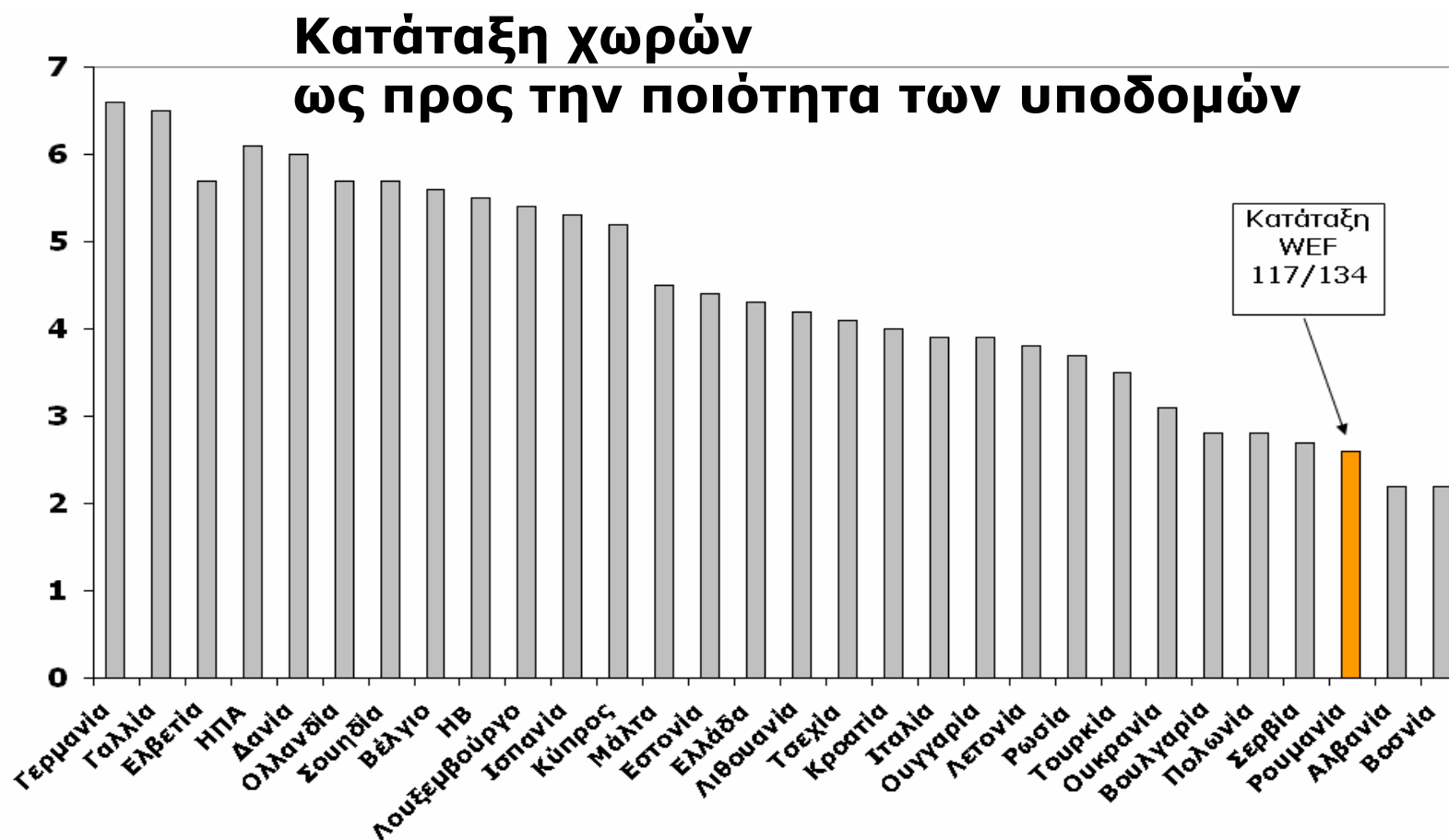
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

IV. Σύγκριση δημοσιονομικής πολιτικής χωρών Νέας Ευρώπης

- ✓ Χαμηλό δημόσιο χρέος αλλά υψηλά ελλείμματα στη Ρουμανία
- ✓ Τυχόν πακέτο από το ΔΝΤ ή την ΕΕ θα επιβάλλει όρους στη δημοσιονομική πολιτική και θα αυξήσει την αξιοπιστία της

IV. Επιλογές δημοσιονομικής πολιτικής

Πηγή: World Economic Forum

✓ **Σημαντική ανάγκη για αναβάθμιση των υποδομών**

V.

**ΣΥΝΟΨΗ
και
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ**

V. Σύνοψη κινδύνων

- ✓ Βρισκόμαστε στη μέση της διεθνούς κρίσης και δεν γνωρίζουμε το τέλος της
- ✓ Όσο η κρίση κρατάει, τόσο οι αρνητικές επιδράσεις στη Ρουμανία και τις υπόλοιπες χώρες πολλαπλασιάζονται
- ✓ Μείωση εξαγωγών
- ✓ Απότομη προσγείωση στην πιστωτική επέκταση
- ✓ Αύξηση χρεοκοπιών
- ✓ Μείωση εισροής κεφαλαίων από το εξωτερικό και πιθανή προσφυγή στο ΔΝΤ και την ΕΕ
- ✓ Αύξηση του κόστους κεφαλαίων
- ✓ Διολίσθηση νομίσματος
- ✓ Ερωτηματικά στη δυνατότητα περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής
- ✓ Πιθανό φρένο στη γρήγορη είσοδο νέων χωρών στην Ευρωζώνη

V. Θετικά Χαρακτηριστικά ⇒ Αντοχές Ρουμανικής Οικονομίας

Μακροπρόθεσμα συγκριτικά πλεονεκτήματα:

- ❖ Μέλος Ευρωπαϊκής Ένωσης ⇒ Πειθαρχία, Δανεισμός και από ΕΕ
 - ❖ Μεγάλη εσωτερική αγορά (21 εκ. κάτοικοι)
 - ❖ Σχετικά κλειστή οικονομία
 - ❖ Μικρός ο χρηματοοικονομικός τομέας (Δάνεια/ΑΕΠ)
 - ❖ Χαμηλό δημόσιο χρέος (% ΑΕΠ)
 - ❖ Αποτελεσματική και ανεξάρτητη Κεντρική Τράπεζα με εργαλεία πολιτικής
-

Και στην παρούσα συγκυρία, επίσης βοηθούν:

- ✓ Συγκριτικά χαμηλότεροι μέσοι ονομαστικοί μισθοί – μηνιαίοι €450 με € 500 (σε σχέση με Πολωνία, Ουγγαρία)
- ✓ Νέα κυβέρνηση ευρύ συνασπισμού (Grand Coalition)
- ✓ Ο πληθωρισμός σε καθοδική τροχιά, διευκολύνει τη νομισματική πολιτική

V. Συμπέρασμα: Η Ρουμανία έχει τη δυνατότητα να αντισταθεί στην κρίση

- ✓ Τα ρίσκα είναι βραχυπρόθεσμα και συνάρτηση του διεθνούς παράγοντα
 - ✓ Η Ρουμανία λιγότερο ευάλωτη από άλλες χώρες
 - ✓ Θετικός ρυθμός ανάπτυξης το 2009 *(οι Βαλτικές ήδη σε ύφεση, Ουκρανία-Τουρκία-Ουγγαρία εισέρχονται)*
-
- ❖ Δυναμική η μακροχρόνια προοπτική και η πραγματική σύγκλιση με τη Δυτική Ευρώπη
 - ❖ Η αισιοδοξία απαραίτητο συστατικό ανάπτυξης

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ!!

Θερμές ευχαριστίες στην επιστημονική ομάδα της Διεύθυνσης Οικονομικών Μελετών & Προβλέψεων για την ερευνητική υποστήριξη